

ДИГИТАЛНА ХУМАНИСТИКА

25. и 26. септембра 2023.

**Н а р о д н а
Б И Б Л И О Т Е К а**

Издавач:

Народна библиотека Крушевац

Трг косовских јунака 1

37000 Крушевац

www.nbks.org.rs

www.digitalnahumanistika.com

за издавача мр Снежана Б. Ненезић

уредници издања Снежана Б. Ненезић и Саша
Пауновић

превод текстова Горана Рајовић

графичко обликовање Саша Пауновић

штампа и повез: Copy House

Тираж 120

ДИГИТАЛНА ХУМАНИСТИКА

25. и 26. септембра 2023.

Народна библиотека Крушевац

Организатор

Народна библиотека
Крушевац

Подршка

Министарство културе РС

Садржај:

О Конференцији	6
Програм	9
Сажеци	15

Програмски одбор

Тамара Бутиган Вучај, заменик управника Народне библиотеке Србије и начелник Виртуелне библиотеке Србије

Проф. др Александра Вранеш, Филолошки факултет Универзитета у Београду

Јасмина Палуровић, градоначелница Крушевца

Организациони одбор

мр Снежана Б. Ненезић

Саша Пауновић

О конференцији

Током друге деценије XXI века, у Србији су организоване конференције из дигиталне хуманистике на Филолошком факултету Универзитета у Београду и из области дигитализације културне и научне баштине у организацији NCD (Nacionalni centar za digitalizaciju), Математичког института САНУ и Математичког факултета Универзитета у Београду на Математичком факултету. У ово време, када су послови дигитализације били у зачетку у већини културних институција (осим националних), непотребно је говорити о едукативном значају наведених скупова. Излагања на наведеним скуповима иницирала су зачетке дигитализације у бројним институцијама у Србији и инспиративно деловала на учеснике.

Како су послови дигитализације постали обавезни и саставни део свакодневног рада баштинских институција културе (библиотеке, музеји, архиви) интересовање за овакве скупове почело је да јењава.

Народна библиотека Крушевац увидела је потребу да се стручњаци запослени у баштинским установама, тзв. „чуварима сећања“ ангажовани на заштити културне баштине сусретну и размене своја искуства. Министарство културе РС препознало је нашу идеју и на овогодишњем конкурс за суфинансирање пројеката определило финансијска средства за одржавање исте. Конференцију је подржао и Град Крушевац и Трајал корпорација.

За одржавање конференције имали смо подршку Народне библиотеке Србије, управника др Владимира Пиштала и

заменеце управника Тамаре Бутиган Вучај руководиоца сектора Виртуелна библиотека Србије.

Пленарно предавање на овогодишњој конференцији одржала је проф. др Александра Вранеш, организатор бројних конференција из дигиталне хуманистике на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Објављени зборници радова излаганих на овим конференцијама служе као уџбеници студентима хуманистичких наука.

Предавања по позиву долазе из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, као и гост из иностранства из Универзитетске библиотеке из Штипа.

На овогодишњој конференцији представљене су колекције у отвореном приступу из националних институција: Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске и Историјски архив Војводине.

Јавне библиотеке Србије представиле су своје дигиталне колекције, базе података и различита софтверска решења у циљу демократизације отвореног приступа знању.

Стручњаци Завода за проучавање културног развоја представили су своје дигитализоване колекције и базе података.

Посебан сегмент посвећен могућности примене електронских водича као помоћних уџбеника стручњака из Математичког института САНУ и АРхиМедиа групе.

На конференцији су узели учешће и појединци ангажовани у одржавању отворени база података и е-лексикона.

Наша намера је да се конференција устали на годишњем нивоу и да буде место сусретања запослених на пословима заштите културне баштине и промоција културне баштине представљене у виртуелном простору.

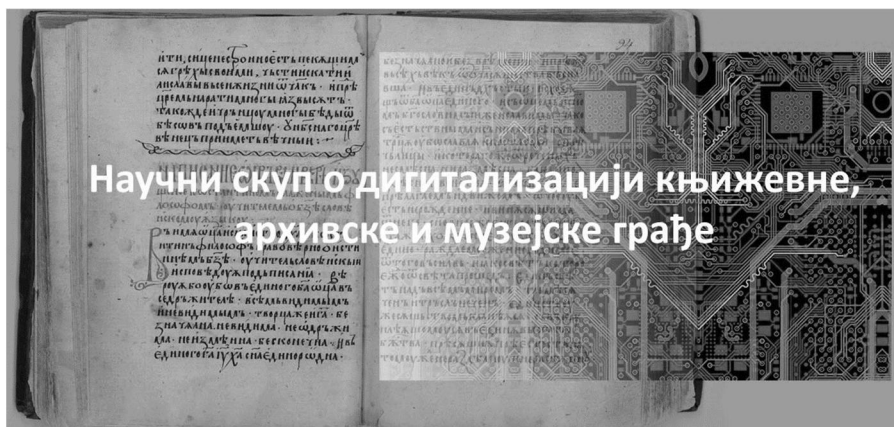
Захваљујемо Министарству културе РС, Граду, „Тгауа“ когрорасији као и ауторима текстова и учесницима конференције.

Снежана Б. Ненезић

ДИГИТАЛНА ХУМАНИСТИКА - ПРОГРАМ

25 – 26. септембар 2023. године

Народна библиотека Крушевац

Научни скуп о дигитализацији књижевне,
архивске и музејске грађе

25. септембар (понедељак)

12.00 Регистрација учесника

13.00 Поздравне речи

13.20 пленарно предавање

проф. др Александра Вранеш (Филолошки факултет,
Универзитет у Београду)

предавања по позиву:

Тамара Бутиган Вучај, заменик управника и руководилац
Сектора Виртуелна библиотека Србије Народна библиотека
Србије

Народна библиотека Србије: Дигитална садашњост и будућност

др Александра Тртовац, др Наташа Дакић Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ Београд

Истраживање из дигиталне хуманистике кроз дигиталне колекције Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“

др Василије Милновић Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

Српска ELTeC колекција у контексту „удаљеног читања“ и пројекти дигиталне хуманистике проистекли из ње

Драган Гјоргиев Универзитетска библиотека „Гоце Делчев“ Штип

Дигитализација библиотечког фонда: питање и изазови

14.30 – 15.15 **Коктел**

15.15

Илдико Мергеш, Жељко Радаковић Архив Војводине Нови Сад

Дигитализација архивске грађе у Архиву Војводине

др Богдан Трифуновић, Александар Вукајловић, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ Чачак

Дигитална библиотека Чачака: развој, проблеми и решења

мр Зоран Здравковић, Библиотека града Београда

Дигиталне колекције Библиотеке града Београда

Златко Ахмић, Библиотека Матице српске Нови Сад

Заокруживање дигитализације – OCR скенираних публикација у Библиотеци Матице српске и веб платформа PRETRAZIVA.RS/ПРЕТРАЖИВА.РС

Блаженка Марковић, Сања Арбутина, Драган Јовановић
Градска библиотека у Новом Саду

Дигитална колекција Завичајне збирке Градске библиотеке у Новом Саду

др Јелена Ђорђевић, Маријана Узуновски, Завод за проучавање културног развитака

Дигитални архив Завода за проучавање културног развитака

17.00 Обилазак Библиотеке

26. септембар (уторак)

10.00-11.00

Небојша Цвејић, Библиотека шабачка

Дигитални процеси у Библиотеци шабачкој

Миланка Бабић Вукадинов, Библиотека града Београда

Дигитализација фонда Библиотеке града Београд кроз примере постојећих дигиталних колекција

Снежана Б. Ненезић, Народна библиотека Крушевац

Дигиталне колекције Завичајне збирке Народне библиотеке Крушевац

Виолета Д. Милошевић, Матична библиотека „Љубомир Ненадовић“ Ваљево

Изградња дигиталне завичајне колекције фотографија у Матичној библиотеци „Љубомир Ненадовић“ Ваљево

11.00 -11.30 **пауза за кафу**

11.30 - 12.30

Весна Златичанин, Градска библиотека Вршац

Дигитална хуманистика и начини чувања културне баштине у библиотекама Србије на почетку 21. века

Сузана Танасијевић, Нада Урошевић Народна библиотека „Радослав Никчевић“ Јагодина

Дигитална хуманистика – нова парадигма у промоцији културног наслеђа, пример добре праксе Библиотеке у Јагодини

Јасмина Голубовић, Народна библиотека Србије

Дигитализација јеврејске периодике

Весна Андријашевић, Ивана Хренко, Иван Спасојевић Народна библиотека „Стефан Првовенчан“ Краљево

Дигитализација издања краљевачке библиотеке у циљу очувања културног наслеђа

12.30 – 13.00 **пауза**

13.00-14.00

др Радомир С. Станковић, Душан Татић Математички институт
САНУ, Марко Јовановић, Јован Стојановић, АРхиМедиа група
Ниш, Србија

*Могућности примене електронски водича као помоћних
уџбеника*

Ивана Пешић, Марија Црнковић, Народна библиотека
„Радослав Никчевић“ Јагодина

*Употреба колаборативних мудл дигиталних алата за
подршку заједничког учења – регионални пројекат
Дигитални грађанин*

мсц Марина Ђенадић Библиотека града Београда

*Е-речник као дигитална колекција неологизма у којој
учествује заједница*

ЗАКЉУЧЦИ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

др Александра Вранеш
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
aleksandra.vranes@gmail.com

ДИГИТАЛНА ХУМАНИСТИКА - POST SCRIPTUM ...

Сажетак: Питању присутном у озбиљним дискусијама, као и у расправама током доколице: Да ли ће традиционална књига и библиотека постојати у будућности или ће их у потпуности заменити електронска књига и виртуелни извори знања и забаве? - придружило се током последње две деценије питање: Да ли је друштву хуманистика уопште потребна и да ли је дигитална хуманистика њен пут ка спасењу, односно опстанку?

Технолошким, етичким, правним, културолошким ослонцима подупирана је идеја и реализација концепта дигиталне хуманистике. Дигитална хуманистика несумњиво доприноси очувању и заштити културне баштине, транспарентности истраживања, академској отворености. Ипак, да ли допуштамо дехуманизацију дигиталне хуманистике?

Кључне речи: хуманистика, дигитализација, културна баштина, дигитална хуманистика, пост-дигитална хуманистика.

Aleksandra Vraneš
University of Belgrade
The Faculty of Philology
aleksandra.vranes@gmail.com

DIGITAL HUMANITIES – POST SCRIPTUM...

Abstract: A question, present in serious discussions, as well as in arguments during leisure time is: Will the traditional book and library exist in the future or will they be completely replaced by electronic book and virtual sources of knowledge and entertainment?, is accompanied during the last two decades by another question: Is mankind at all in a need of humanities or will digital humanities make their way to salvation, that is, to survival?

The idea and realization of the concept of digital humanities are boosted by technological, ethical, legal and cultural support. Digital humanities undoubtedly contribute to preservation and protection of cultural heritage, transparency of research and academic openness. Nevertheless, are we allowing dehumanization of digital humanities?

Key words: humanities, digitization, cultural heritage, digital humanities, post-digital humanities.

Александра Б. Вранеш (Београд, 1960). Магистрирала 1989, докторирала 1996. Редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду. Руководилац: Одељења Народне библиотеке Србије за развој и унапређење библиотечке делатности (2000-2002); Катедре за библиотекарство и информатику Филолошког факултета (2000-2010, 2017-2022); Катедре за албанологију Филолошког факултета (2010-2013); Рукописног одељења Матице српске (од 2012. до 2020). Председник Библиотекарског удружења Србије (2004-2009). Декан Филолошког факултета Универзитета у Београду (од 2010. до 2016); руководилац Одељења за књижевност Андрићевог института у Андрићграду (Вишеград) (2014-2022). Председник Комисије за електронске библиотеке и дигиталну хуманистику Међународног комитета слависта (2018-). Члан Националног савета за високо образовање Републике Србије (2018-). Аутор неколико књига (*Високошколске библиотеке, Етичност у науци и култури; Библиографија*), више студија и истраживачких радова.

Иницирала и организовала бројне међународне и националне скупове.

Члан уређивачких одбора научних часописа Infoteka (infoteka.bg.ac.rs/ojs/index.php/Infoteka), Stephanos (stephanos.ru).

Тамара Бутиган Вучај

tamara@nb.rs

Народна библиотека Србије

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ: ДИГИТАЛНА САДАШЊОСТ И БУДУЋНОСТ

Сажетак: Народна библиотека Србије посвећена је дигитализацији и дигиталним технологијама, како у националним, тако и у европским оквирима. Своју дигиталну библиотеку гради пуних двадесет година. Активни је партнер Европеане, као достављач властитих скупова података о дигиталном културном наслеђу, али и као национални агрегатор. Народна библиотека Србије открила је „storytelling“ путем блогова и виртуелних изложби и галерија кроз европске пројекте, а затим је и сама креирала веб-странице за промоцију својих дигиталних садржаја овим путем. Заступљена је на националном порталу отворених података метаподацима о својим дигиталним садржајима. Начинила је први корак ка покретању иновативне лабораторије за рад са дигиталним садржајима у оквиру Међународне заједнице лабораторија у сектору културе. Дугогодишњи је партнер европске истраживачке инфраструктуре за дигиталну хуманистику DARIAH и део тима DARIAH Србија. Отворена је за примену вештачке интелигенције као дела дигиталне будућности библиотека.

Кључне речи: Народна библиотека Србије, дигитална библиотека, „storytelling“, дигитална хуманистика, отворени подаци, иновативне лабораторије

Tamara Butigan Vučaj
tamara@nb.rs
National Library of Serbia

NATIONAL LIBRARY OF SERBIA: DIGITAL PRESENT AND FUTURE

Abstract: The National Library of Serbia is committed to digitization and digitization technologies in national as well as in European frameworks. It has been building its digital library for twenty years. NLS is a creative partner of Europeana and a provider of its own clusters of data on digital cultural heritage and its national aggregator. The National Library of Serbia discovered "storytelling" through blogs and virtual exhibitions and galleries through European projects, and afterwards, it created its own web pages for the promotion of its digital content in this way. It is represented on the national portal of open metadata on its digital contents. NLS made a first step on launching an innovating laboratory for working with the digital content within the International Community of Laboratories in the culture sector. It is a long-term partner of the European research infrastructure for digital humanities DARIAH and a part of DARIAH's Serbia team. It is open to the application of artificial intelligence as part of the future digital libraries.

Key words: the National Library of Serbia, digital library, "storytelling", digital humanities, open data, innovative laboratories.

Тамара Бутиган Вучај, библиотекарка саветница, рођена је у Пироту. Дипломирала је на Електротехничком факултету Универзитета у Београду, а библиотекарством се бави више од 25 година и то све време у Народној библиотеци Србије. Почела је у Предметном и стручном каталогу, у два наврата је водила дигиталну библиотеку, дужи низ година је координирала међународну сарадњу, била заменица управника и руководитељка Сектора за библиотечно-информациону делатност. Од априла 2023. године је на месту заменице управника и руководитељке Сектора Виртуелне библиотеке Србије. Има богато искуство у пројектном менаџменту, координирала је више европских пројеката у име Народне библиотеке Србије. Са поносом истиче чланство у Савету Европеане (2019-2021), као и позицију националног представника Републике Србије у Конзорцијуму европске дигиталне инфраструктуре за хуманистичке науке и уметност DARIAH (2014-2020).

др Александра Тртовац
aleksandra@unilib.rs

др Наташа Дакић
dakic@unilib.rs

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Београд

**ИСТРАЖИВАЊА ИЗ ДИГИТАЛНЕ ХУМАНИСТИКЕ КРОЗ
ДИГИТАЛНЕ КОЛЕКЦИЈЕ УНИВЕРЗИТЕТСКЕ БИБЛИОТЕКЕ
„СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“**

Сажетак: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду (УБМС) започела је дигитализацију својих фондова 2008. године када је основан и први дигитални репозиторијум. У годинама које су уследиле, захваљујући учешћу у бројним домаћим и међународним пројектима, развијена је претражива дигитална библиотека, постављени тематски дигитални портали, бројне виртуелне изложбе засноване на фонду УБМС, као и презентације садржаја локалних завичајних збирки. У погледу развоја свих дигиталних ресурса Универзитетска библиотека представља лидера у региону и истовремено има одличну сарадњу са партнерским установама – библиотекама, музејима и архивима, у земљи, а и широм региона и Европе. Захваљујући колекцији од преко милион дигитализованих страница, претраживих преко целокупног текста, УБМС је у могућности да истраживачима из области дигиталне хуманистике омогући да увек и са било ког места, потпуно бесплатно, обаве своја истраживања и користе дигитализоване колекције које организује, води и одржава наша установа. Данас дигитализоване историјске новине постају незаобилазан ресурс из домена дигиталне хуманистике, нарочито у области историје, књижевности,

политике, културне историје, етнологије, историје дизајна и типографије, историје језика и писма. Са друге стране тематски дигитални портали су углавном намењени истраживањима из области српске књижевности, виртуелне изложбе углавном презентацији и промоцији фонда реткости УБСМ, док локалне завичајне збирке покривају широку лепезу истраживања локалне историје, културне историје, етнологије и етнографије.

Кључне речи: дигитална хуманистика, дигиталне библиотеке, дигиталне колекције, претраживе колекције, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

Aleksandra Trtovac, PhD.

aleksandra@unilib.rs

Nataša Dakić, PhD.

dakic@unilib.rs

University Library "Svetozar Marković", Belgrade

RESEARCHES IN DIGITAL HUMANITIES THROUGH DIGITAL COLLECTIONS OF THE UNIVERSITY LIBRARY "SVETOZAR MARKOVIĆ"

Abstract: The University Library "Svetozar Marković" Belgrade (ULSM) started the digitization of its funds in 2008 when the first digital repository was founded, too. In the following years, thanks to the participation in numerous national and international projects, a searchable digital library was developed, thematic digital portals were also posted and numerous virtual exhibitions were based on ULSM funds as well as the presentation of the contents local history collections. Regarding the development of all digital resources, the University Library represents a leader in this region and at the same time it has an excellent cooperation with partner institutions – libraries, museums and archives in this country and all over the region and Europe. Thanks to its collection of over a million digitized pages, searchable over the entire text, ULSM is able to allow all the researches in the sphere of digital humanities, at all times and from any place, completely free, do their researches and use digitized collections and all this is organized, led and maintained by our institution. Nowadays, digitized historical newspapers become indispensable resources in the domain of digital humanities, especially in the fields of history, literature, politics, cultural history, ethnology, history of design and

typography, history of language and letters. Nevertheless, thematic digital portals are mostly intended for researches in the field of Serbian literature, virtual exhibitions are mostly intended for presentation and promotion of rarity holdings of ULSM, while local history collections cover a wider range of researches in local history, cultural history, ethnology and ethnography.

Key words: digital humanities, digital libraries, digital collections, searchable collections, the University Library "Svetozar Marković".

Александра Трговац, библиотекар саветник, рођена је у Ваљеву 1974. године. Докторирала је 2016. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду на Катедри за библиотекарство и информатику Од 2001. године запослена је у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду. Тренутно је на позицији главног редактора електронског каталога и координатора дигиталне библиотеке, али успешно спроводи едукацију академских библиотекара и студената библиотекарства путем бројних предавања и акредитованих семинара. Током своје каријере активно је учествовала у разним међународним и националним пројектима из области дигитализације, библиотечке информатике и дигиталне хуманистике, као и отворене и грађанске науке. Тренутно је члан тима европског пројекта Erasmus+ CeOS_SE. Аутор је бројних стручних и научних радова у иностраним и домаћим часописима као и зборницима са конференција од којих су неки индексирани на SCI листи.

Наташа Дакић, библиотекар саветник, рођена је у Београду 1972. године. Докторирала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на Катедри за библиотекарство и информатику. Запослена је у Универзитетској библиотеци "Светозар Марковић" у Београду од 1997. године, где тренутно ради као главни редактор каталожке обраде. Део је тима који успешно спроводи едукацију стручног библиотечког кадра путем акредитованих програма сталног стручног усавршавања, али такође учествује и у другим облицима образовања академских библиотекара и студената библиотекарства и информатике. Током година, учествовала је у више домаћих и међународних пројеката где је стекла искуство у области дигитализације и управљања пројектима. Тренутно је чланица тима европског ERASMUS+пројекта CeOS_SE. Такође, учесник је многобројних међународних и домаћих стручних и научних конференција и скупова, те аутор више стручних и научних радова на српском и енглеском језику.

Василије Милновић

Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

milnovic@unilib.rs

СРПСКА ELTEC КОЛЕКЦИЈА У КОНТЕКСТУ „УДАЉЕНОГ ЧИТАЊА“ И ПРОЈЕКТИ ДИГИТАЛНЕ ХУМАНИСТИКЕ ПРОИСТЕКЛИ ИЗ ЊЕ

Сажетак: Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ (УБСМ) је у протеклих неколико година имплементирала неколико пројеката из области дигиталне хуманистике и препозната је као лидер у приближавању онога што историчар књижевности Франко Морети назива *Distant Reading* (Удаљено читање) свим заинтересованим истраживачима. Ово искуство УБСМ је стекла учешћем у репрезентативним пројектима, од којих је кровни европска COST акција (COST CA16204 - *Distant Reading for European Literary History*), која је започета 2018. године, а трајала до 2022. Међу основним циљевима ове акције је било да се изгради више језичка европска колекција књижевних текстова (*European Literary Text Collection (ELTeC)*), која би садржавала око 2.500 комплетних текстова романа на бар 10 различитих европских језика што омогућава, између осталог, да се пореде резултати анализе овако добијених корпуса кроз националне културе. Захваљујући пројектима *Удаљено читање* из 2019. и *Читање издалека* из 2022 године, подржаним од стране Министарства културе и информисања Републике Србије, српски језик је постао један од десет европских језика који су до окончања пројекта остварили постављени циљ: 100 дигитализованих романа обрађених према заједнички договореним смерницама (немачки, енглески, француски, шпански, италијански, норвешки, португалски, румунски, словеначки и српски). Од тог тренутка,

српскијезик (српскакњижевност) је постала једна од најрепрезентативнијих колекција читаве акције, те је посебно похваљена од странеконзорцијума. Српски део ELTe Скорпуса представља основу за даљу изградњу дигиталне колекције српске књижевности различитихжанрова (ELTeC-plus) која сада садржи преко 120 романа, новела и путописа. Овај рад ће указати на све методе и технике коришћене у овим пројектима, могућности за истраживаче и библиотекарe и упознати све заинтересоване са изгледом радионица УБСМ посвећених дигиталној хуманистици, што је све подржано од стране Министарства културе и информисања Републике Србије. Један део овог рада биће посвећен и промишљању уметничког канона у контексту дигиталне хуманистике.

Кључне речи: ELTeC, дигитална хуманистика, корпус, дигитална колекција, COST акција.

Vasilije Milnović

Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“

milnovic@unilib.rs

THE SERBIAN ELTEC COLLECTION IN THE CONTEXT OF "DISTANT READING" AND THE DIGITAL HUMANITIES PROJECTS DERIVED FROM IT

Abstract: In the past few years, the University Library Belgrade (ULB) has implemented several projects in the field of digital humanities and is recognized as a leader in bringing what literary historian Franco Moretti calls *Distant Reading* to all interested researchers. ULB gained this experience by participating in representative projects, the flagship of which is the European COST action (COST CA16204 - Distant Reading for European Literary History), which started in 2018 and lasted until 2022. Among the main goals of this action was to build a multilingual European collection of literary texts (European Literary Text Collection (ELTeC)), which would contain about 2,500 complete texts of novels in at least 10 different European languages, which allows, among other things, to compare the results of the analysis of the corpora thus obtained across national cultures. Thanks to the projects *Distant reading* from 2019 and *Reading from afar* from 2022, supported by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia, the Serbian language became one of the ten European languages that achieved the set goal by the end of the project: 100 digitized novels processed according to jointly agreed guidelines (German, English, French, Spanish, Italian, Norwegian, Portuguese, Romanian, Slovenian and Serbian). From that moment, the Serbian language (Serbian literature) became

one of the most representative collections of the entire action, and was especially praised by the consortium. The Serbian part of the ELTeC corpus represents the basis for the further construction of a digital collection of Serbian literature of various genres (ELTeC-plus), which now contains over 120 novels, novellas and travelogues. This work will point out all the methods and techniques used in these projects, opportunities for researchers and librarians, and introduce all interested parties to the appearance of ULB workshops dedicated to digital humanities, which are all supported by the Ministry of Culture and Information Technology of the Republic of Serbia. One part of this paper will be devoted to the consideration of the artistic canon in the context of digital humanities.

Keywords: ELTeC, digital humanities, corpus, digital collection, COST action.

Василије Милновић је рођен у Новом Саду 1978. године, где се и школовао. Докторирао је на новосадском Филозофском факултету на тему „Питање традиције у контексту српске авангарде“. Тренутно обавља функцију руководиоца Центра за науку Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду. Бави се писањем и имплементацијом пројеката из области науке, е-науке, дигиталне хуманистике и културе. Редовно објављује у стручној периодици радове из науке о књижевности, али и дигиталне хуманистике, библиотекарства и информациононаука и Knowledge Management-а. Објавио је монографију „Царство граничног“ (Службени гласник), а ускоро му излази из штампе књига „Резервна култура“ (Службени гласник), монографија на 500 страна посвећена српској авангарди. Његови радови из библиотекарства и информациононих наука су објављивани у престижним међународним часописима и индексирани су на међународним листама референци.

Драган Гјоргиев – Советник за ИТ послове
Национална установа - Универзитетска библиотека "Гоце
Делчев" - Штип
Република Македонија

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА БИБЛИОТЕЧКОГ ФОНДА: ПИТАЊА И ИЗАЗОВИ

Увод

Дигитална револуција је имала велики утицај на сваки аспект савременог живота, укључујући начин на који приступамо информацијама и користимо их. Једна област у којој је овај утицај посебно изражен је свет библиотека. Данас библиотеке широм света дигитализују своје фондове брзином без преседана, чинећи милионе књига, часописа и других материјала први пут доступним на мрежи. Овај рад ће истражити изазове и питања укључена у овај процес и испитати како се библиотеке прилагођавају да одговоре на ове изазове.

Предности дигитализације

Дигитализација омогућава библиотекама да своје колекције учине доступним широј публици него икада раније. Стављањем материјала на располагање на мрежи, библиотеке могу да дођу до корисника који можда нису могли да приступе својим физичким збиркама, било због удаљености, инвалидитета или других фактора.

Изазови и питања

Упркос овим предностима, постоји низ изазова и проблема са којима се библиотеке суочавају у процесу дигитализације. Следе неки од кључних изазова:

- 1. Проблеми са ауторским правима**
- 2. Технички изазови**
- 3. Финансирање**

4. *Приступ и приступачност*
5. *Конзервација*

Прилагођавање изазовима

Да би одговориле на ове изазове, библиотеке морају бити спремне да се прилагођавају и развијају. У наставку су неке од стратегија које библиотеке користе да би превазишле изазове дигитализације:

1. *Сарадња*
2. *Репрезентација*
3. *Улагања у технологију и стручност*
4. *Слободан приступ*
5. *Конзервација*

Закључак

Дигитализација је донела значајне промене у свету библиотека. Такође доноси нове изазове, од питања ауторских права преко техничких изазова до финансирања. Библиотеке морају бити спремне да се прилагоде и развијају како би одговориле на ове изазове.

Dragan Gjorgiev –IT specialist
National Institution - "Goce Delchev" University Library – Shtip
Republic of Macedonia

DIGITIZATION OF LIBRARY HOLDINGS: ISSUES AND CHALLENGES

Introduction

The digital revolution has had a major impact on every aspect of modern life, including the way we access and use information. One area where this influence is particularly pronounced is the world of libraries. Today, libraries around the world are digitizing their holdings at an unprecedented rate, making millions of books, journals, and other materials available online for the first time. This paper will explore the challenges and issues involved in this process and examine how libraries are adapting to meet these challenges.

The benefits of digitization

Digitization allows libraries to make their collections available to a wider audience than ever before. By making materials available online, libraries can reach patrons who may not have been able to access their physical collections, whether due to distance, disability, or other factors.

Challenges and issues

Despite these benefits, there are a number of challenges and problems that libraries face in the digitization process. The following are some of the key challenges:

6. *Copyright issues*
7. *Technical challenges*
8. *Funding*
9. *Access and accessibility*
10. *Conservation*

Adapting to challenges

To meet these challenges, libraries must be prepared to adapt and evolve. The following are some of the strategies libraries are using to overcome the challenges of digitization:

6. *Cooperation*
7. *Representation*
8. *Investments in technology and expertise*
9. *Free access*
10. *Conservation*

Conclusion

Digitization has brought significant changes to the world of libraries. It also brings new challenges, from copyright issues to technical challenges to funding. Libraries must be prepared to adapt and evolve to meet these challenges.

Драган Гјоргиев, рођен 31. маја 1973. године у Штипу. Основну и средњу школу завршио је у родном месту. Године 2010. дипломирао је на Универзитету Ст. Ђирила и Методија, Скопље; Шумарски факултет – Скопље и стиче звање дипломирани инжењер – опште шумарство. До 2003. године радио је на више послова у рачунарским компанијама, водећи финансије, сервис рачунара, веб дизајн и компјутерску припрему за штампу.

У периоду 2003-2007 радио је на руководећој позицији – директор рачунарске компаније.

Године 2007. запослио се у НУБ „Гоце Делчев“ у Штипу као библиотекар (библиотекар-информатичар). Од 2012. године – тренутно ради као саветник за информационе послове у библиотеци. Као радник НУУБ „Гоце Делчев“ активно је укључен у велики број пројеката који се реализују у Библиотеци („Читајмо“, „Играоница“, „Презентација библиотека у основним и средњим школама“, „Летњи камп млади песници“, „Летња школа“, „Зимска школа“, „Двојна представа за Гоце и Тоше“ итд.) Сваке године организује, диригује и члан је жирија „Међуопштинске књижевне награде“. Конкурс за песму и приповетку“, и конкурс „Млади библиотекари“.

Илдико Мергеш
Жељко Радаковић
Архив Војводине, Нови Сад

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ У АРХИВУ ВОЈВОДИНЕ

Сажетак: У овом раду је дат приказ процеса дигитализације у Архиву Војводине у периоду од 2006. до 2023. године, са подацима укупне количине дигитализоване грађе у дужним метрима и заузећа дигиталне колекције на складишном простору. Такође, описан је концепт *Упутства за припрему и дигитализацију архивске грађе у Архиву Војводине* и *Приручника за припрему и дигитализацију архивске грађе у Архиву Војводине* којима су утврђени и регулисани они методолошки поступци у припреми архивске грађе односно дигитализацији, који нису обухваћени ранијим прописима и стручним упутствима.

Кључне речи: дигитализација, архивска грађа, припрема, снимање, дигитални запис, складишни простор, Архивски информациони систем.

Ildiko Mergeš

Željko Radaković

Archives of Vojvodina, Novi Sad

DIGITIZATION OF ARCHIVAL MATERIALS IN THE ARCHIVES OF VOJVODINA

Abstract: This paper presents digitization process in the Archives of Vojvodina in the period between 2006 and 2023 and gives the data on total amount of digitized library materials in metres and the total area occupied by digital collection in the storage space. In addition, detailed description of the summaries for the following two books is given: The Instructions for the Preparation and Digitization of Archival Materials in the Archives of Vojvodina and The Manual for Preparation and Digitization of Archival Materials in the Archives of Vojvodina in which methodological procedures in the preparation of archival materials, that is, in digitization, are established and regulated and which are not covered by previous regulations and professional instructions.

Key words: digitization, archival materials, preparation, recording, digital record, storage space, archival information system.

Илдико Мергеш, архивски саветник, рођена 25.10.1975. године у Новом Саду. Студије завршила на Природно-математичком факултету, Универзитета у Новом Саду. Од маја 2005. године запослена је у Архиву Војводине као архивист на Одељењу за сређивање новије архивске грађе и регистратурског материјала. Од 2019. године ради на Одељењу за дигитализацију и микрофилмовање, а од 2023. године је и руководилац Одељења. У току 18 година рада у Архиву обављала је послове систематизације и обраде архивске грађе из периода 1867-1944, формирања базе података Архива Војводине (ИСАВ) и дигитализације архивске грађе. Учествовала је у раду бројних радионица и других видова стручног усавршавања, у реализацији едукативних, културних и научно-популарних пројеката, у припреми бројних публикација и издања Архива Војводине, на преводу Међународног стандарда за описивање установа које чувају архивску грађу (ISDIAH) са енглеског на српски језик. Написала је неколико стручних радова публикованих у научним часописима, аутор је Приручника за дигитализацију: припрема и дигитализација архивске грађе у Архиву Војводине, који је изашао из штампе 2023. године. Члан је Архивистичког друштва Србије и Комисије за полагање стручних испита запослених у архивима у Архиву Војводине.

Жељко Радаковић, архивист, рођен 20.10.1976. године у Новом Саду. Завршио мастер студије инжењерског менаџмента на Универзитету у Новом Саду. У Архиву Војводине ради од 2021. године. Током 2021. и 2022. године радио на Одељењу за сређивање и обраду новије архивске грађе (од 1918) а од 2022. до данас ради на Одељењу за дигитализацију и микрофилмовање.

др Богдан Трифуновић

btrifunovic@gmail.com

Александар Вукајловић

acovukajlovic253@gmail.com

Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, Чачак

ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА ЧАЧКА: РАЗВОЈ, ПРОБЛЕМИ И РЕШЕЊА

Сажетак: У раду ће се представити развој Дигиталне библиотеке Чачка, дигиталне колекције грађезначајне за очување, коришћење и презентацију културне и научне баштине у текстуалном, визуелном, аудио и видео облику из фондова Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“. Организован рад на Дигиталној библиотеци започео је 2007. године са скромним почецима и великим амбицијама, па је данас то једна од највећих организованих и претраживих дигиталних библиотека на српском језику у слободном приступу. У раду ће се приказати најважнији детаљи у развоју Дигиталне библиотеке Чачка, који могу да буду инспиративни другим стручњацима и установама, нарочито у случајевима где се процес дигитализације још увек није усталио. Протеклих 16 година могу се описати као период у коме се дигитализација у чачанској Библиотеци обављала у континуитету, уз неминовне потешкоће и проблеме који су решаваниса ограниченим буџетима, у неусловним просторним условима, са недовољно опреме и врло често мањком кадрова. Данас је корисницима слободно доступно преко 32.700 дигиталних објеката (књиге, новине, часописи, фотографије, разгледнице, прес-клипинг, итд), док је укупан број дигитализованих објеката на уређајима за дугорочно чување грађе у установи 52.000, са преко 300.000 дигиталних страница. Посебна пажња биће посвећена

постојећој верзији Дигиталне библиотеке на платформи ResCarta, у оквиру које ће се приказати репрезентативне дигитализоване збирке које репрезентују културно наслеђе Чачка и околине у дигиталном облику.

Кључне речи: дигитализација, дигитална библиотека, Чачак, колекције, развој.

BogdanTrifunović, PhD.

btrifunovic@gmail.com

AleksandarVukajlović

acovukajlovic253@gmail.com

Public Library "Vladislav Petković Dis", Čačak

DIGITAL LIBRARY ČAČAK: DEVELOPMENT, PROBLEMS AND SOLUTIONS

Abstract: This paper presents the development of the Digital Library Čačak, its digital material collections, usage and presentation of cultural and scientific heritage in textual, visual, audio and video format from the holdings of the Public Library "Vladislav Petković Dis". An organized work on the Digital Library began in 2007 with humble beginnings and big ambitions, so it is now one of the largest organized and searchable digital libraries in the Serbian language with free access. This paper presents the most important details in the development of the Digital Library Čačak which can be inspiring to other experts and institutions, especially in the cases in which the process of digitization is not yet established. The past 16 years can be described as a period in which digitization of Čačak library was performed continuously, with inevitable difficulties and problems which were solved with limited budgets, unconditional special circumstances, insufficient equipment and very often a lack of personnel. Today the users can freely access over 32,700 digital objects (books, newspapers, journals, photos, picture postcards, press clippings, etc.), while the total number of digitized objects in the devices for long-term storage of library materials in the institution is 52,000, of over 300,000 digital pages. Special attention is paid to the existing version of the Digital Library on the ResCarta platform, within which representative digital collections of cultural heritage of Čačak and its surroundings in a digital form will be given.

Key words: digitization, digital library, Čačak, collections, development.

Др Богдан Трифуновић, завршио је студије историје на Филозофском факултету у Београду 2003. године. Од 2004. године ради у Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“ у Чачку. Након положеног стручног испита из библиотекарства 2005, прелази на послове дигитализације завичајне грађе. Током 2007. године организује и формира организациону јединицу за дигитализацију у чачанској Библиотеци. Завршава мастер академске студије историје на Филозофском факултету у Београду. Од 2010. године обавља и функцију заменика директора у Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“. Током 2015. године одбранио је докторску тезу из студија културе на Универзитету у Варшави, са темом на енглеском језику „Колективно сећање и места сећања у дискурсу Старе Србије“.

Излагао је на многобројним конференцијама широм земље и региона (Македонија, БиХ, Хрватска, Бугарска, Грчка) и учествовао као излагач на најзначајнијим стручним конференцијама у Европи и Северној Америци (IFLA, ALA, LIDA, SEEDI). Аутор и руководилац више од 20 пројеката из области културног наслеђа и библиотечко информационе делатности.

Члан је уредништва стручног часописа из библиотекарства „Глас библиотеке“. Вршио је дужност председника Библиотекарског друштва Србије (2015-2019. и 2019-2013.). Од 2015. године обавља дужност директора Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ у Чачаку.

Александар Вукајловић, завршио Гимназију у Чачак 2001. године. Дипломирао на Техничком факултету у Чачку, 2007. године на смеру техника и информатика и стекао звање професор технике и информатике. Стручни испит из библиотечко-информационе делатности положио 2010. и стекао стручно звање библиотекара. Од 2008. године

усавршава се у областима информационих технологија, база података, дигитализације и дигиталне заштите културног наслеђа. У Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“ почео да ради на пројекту „Дигитализација завичајне периодике“ који се одвијао од 15. јануара до 15. јула 2008. године. Наставио је да ради као хонорарни сарадник у Библиотеци у периоду септембар 2008 - фебруар 2009. година. Од марта 2009. године запослен у Центру за дигитализацију Градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ Чачак, на пословима информатичара Одељење за дигитализацију и нове технологије. Ради на пословима дигитализације библиотечке грађе, развоја и управљања базама података, као и на развоју веб решења за текуће пројекте дигитализације. Такође обавља и послове вођења информационог система библиотеке и комуникације са корисницима и пројектним партнерима. У Библиотеци ради на пројекту *Дигитална библиотека Чачка*, који је средином 2009. године проглашен за најбољи библиотечки пројекат у Србији (за период 2006-2009), као „најбољи пројекат у целини, посматрано у односу на његову актуелност, целовитост и примењивост у другим библиотекама“. *Дигитална библиотека Чачка* садржи преко 85.000 страница дигитализованих докумената из фондова Градске библиотеке Чачак и представља највећу организовану колекцију дигиталних докумената међу јавним библиотекама Србије. Делови колекције објављени су и на сајту Дигиталне Народне библиотеке Србије. Стекао је звање виши библиотекар 2018. године.

ДИГИТАЛНЕ КОЛЕКЦИЈЕ БИБЛИОТЕКЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Сажетак: Развој информационо-комуникационих технологија, дигитализација и дигитална трансформација имали су револуционарни утицај на све људске активности. Глобалне промене утицале су и на делатност библиотека: оне сада постају библиотечко-информациони центри, информациони хабови, са новим задацима мењајући традиционалну улогу библиотека (и корисника). У циљу постизања темпа развоја друштва неопходно је било да библиотеке унапреде своје услуге. Поред традиционалних задатака дигитализација библиотечке грађе постаје примаран задатак којим библиотека представља не само колекције које поседује, већ унапређује квалитет и дијапазон услуга кроз удаљени приступ дигитализованој грађи, заштиту и очување својих фондова, рационализацију пословања, демократизацију и доступност информација корисницима, локалној заједници и друштву у целини уз тзв. *ефекат ослобађања* присуства у физичком простору библиотеке и значајно доприноси очувању, презентацији и популаризацији културне баштине.

Библиотека града Београда као највећа јавна библиотека у региону дигитализовала је више од 700 јединица најразличитије грађе из својих фондова. Рад ће поред регулативе процеса дигитализације у Републици Србији кроз легислативу, правне прописе, смернице и препоруке за процес дигитализације у баштинским институцијама представити процес рада на дигитализацији, методе и технике формирања, чувања и презентовања дигиталног садржаја почев од

селекције грађе у Посебним фондovima Библиотеке града Београда до постављања на дигиталну платформу и организовања у колекције. Рад ће представити дигиталне услуге Библиотеке, указати на њихов значај и анализирати дигиталне колекције у оквиру ResCarta платформе: *Завичајна колекција* (библиотека грађа посвећена Београду), *Картографска грађа* (Београд и Југоисточна Европа на картама XVI-XIX века), *Периодика* (серијска грађа XIX-XX века), *Разгледнице*, *Стара и ретка библиотечка грађа* (културна добра од изузетног и великог значаја, штампана 1800-1867. године), као и *Изложбе Библиотеке града Београда*.

У раду ће бити приказани дигитални алати којим се статистика, мерење и анализа коришћења Дигиталне библиотеке града Београда користе у процесима евалуације услуга, задовољавања и унапређења потреба савремених корисника.

Кључне речи: дигитализација, библиотека, дигиталне колекције, Дигитална Библиотека града Београда, ResCarta, културна баштина, баштинске установе

Zoran Zdravković
Belgrade City Library
zoran@bgb.rs

BELGRADE CITY LIBRARY DIGITAL COLLECTIONS

Abstract: Development of information and communication technologies, digitization and digital transformation had a revolutionary impact on all human activities. Global changes have also affected the activity of libraries: now they are becoming library and information centers – information hubs, with new tasks, changing that way the traditional role of the library (and library users). In order to achieve the pace of development of society, it was necessary for libraries to improve their services. Along with traditional tasks digitization of library materials becomes a primary task by which the library not only presents its collections, but also improves the quality and range of services, information access to citizens through preservation of its collections, rationalization of operations, information democratization and availability to users, local community and society as a whole, with the so-called Liberating effect to be physically present in the library space, significantly improving cultural heritage preservation, presentation and popularization.

Belgrade City Library, the largest public library in the region, digitized more than 700 library units of a wide variety of material from its collections. Paper will present legislatives of the digitization process in the Republic of Serbia, through official acts, rules and guidelines for digitization in heritage institutions; furthermore will discuss the digitization process, techniques and methods for digital collections creation, preservation and presentation, from the selection for digitization in the Special Collections Department of the Belgrade City Library till placement

and organizing digital collections in the digital platform. Paper will present the Library's digital services, point out their importance and analyze the digital collections within the ResCarta platform: Local History Collection (library material dedicated to Belgrade), Cartographic Collection (Belgrade and Southeast Europe on maps from 16th to 19th century), Periodicals Collection (serials of the 1800-1900s), Belgrade Postcard Collection, Rara – Old and rare library materials (cultural goods of exceptional and great importance, printed in the period 1800-1867), as well as the Exhibitions of the Belgrade City Library.

The paper will present the digital tools and methods used for statistics, measurement and Digital Belgrade City Library usage analysis in the process of evaluation, meeting, accessing and improving modern library users needs.

Keywords: digitization, library, digital collections, Digital Belgrade City Library, ResCarta, cultural heritage, heritage institutions

Зоран Здравковић (1975), дипломирани библиотекар-саветник у Одељењу посебних фондова Библиотеке града Београда, магистрирао на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду, где је завршио и основне студије. Оснивач је Друштва за модернизацију библиотека, члан Библиотекарског друштва Србије, залаже се за унапређење стандарда, подизање квалитета услуга у јавним библиотекама, процесе дигитализације библиотечке грађе и културне баштине и развој модерног библиотекарства. Запослен у Библиотеци града Београда радио је као библиотекар-информатор, водио је Одељење за рад са корисницима, Општинску библиотеку „Исидора Секулић“ у Београду, био координатор Америчког кутка у Београду, сада је библиотекар саветник у Одељењу посебних фондова БГБ. Аутор је већег броја стручних радова, учесник националних и страних стручних скупова и међународних конференција, иницијатор истраживања потреба корисника библиотека, залаже се за принцип отвореног приступа информацијама, отворену науку и дигитализацију у библиотекама нарочито посебних библиотечких фондова и очување културне баштине.

**ЗАОКРУЖИВАЊЕ ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ - OCR СКЕНИРАНИХ
ПУБЛИКАЦИЈА У БИБЛИОТЕЦИ МАТИЦЕ СРПСКЕ И ВЕБ
ПЛАТФОРМА PRETRAZIVA.RS / ПРЕТРАЖИВА.СРБ**

Сажетак: Библиотека Матице српске започела је дигитализацију фонда 2006. године, као део система заштите старих и ретких публикација. Дигитална БМС увећава се се континуирано и плански. Након скенирања, односно фотографисања страница припремљених публикација, те графичке обраде фајлова и оптимизације за Веб, библиотекари уносе метаподатке и повезују их сакаталашким записима. Дигитална БМС има најбогатију колекцију наше старе и ретке књиге, као и вредне колекције других публикација. Следећи корак у развоју дигиталне библиотеке је омогућавање да садржаји буду читљиви и претраживи, тј. да се изврши препознавање текста на графичким фајловима. Библиотека Матице српске од 2019. године коришћењем DocWizz софтвера врши садржинску анализу и обраду чланака најзначајнијих периодичних публикација за српски народ у некадашњој јужној Угарској, касније Краљевини Југославији у изузетно бурном раздобљу друге половине XIX и првих деценија XX века. У раду ће бити описан процес планирања, кадровског оспособљавања, ток рада, решавање спорних ситуација и сарадња са другим библиотекама на пољу формирања заједничких и — како је *Стратегијом развоја културе у Републици Србији 2017-2027.* предвиђено — националних дигиталних колекција.

Кључне речи: дигиталне колекције, OCR, Optical Characters Recognition, DocWizz, DocWorks, агрегатори, дигитална библиотека

Zlatko Ahmić
Matica Srpska Library

ROUNDING OFF DIGITIZATION - OCR SCANNED PUBLICATIONS IN
MATICA SRPSKA LIBRARY AND WEB PLATFORM
PRETRAZIVA.RS/**ПРЕТРАЖИВА.СРБ**

Abstract: Matica Srpska Library started digitization of its holdings in 2006, as a part of the protection system of old and rare books. Digital MCL is being continuously and systematically expanded. After scanning, that is, photographing the pages of prepared publications, graphic processing of files and optimizing them for the use on the Web, librarians enter metadata and link them with catalog records. Digital MSL owns the richest collection of our old and rare books, as well as of valuable collections of other publications. The next step in the development of the digital library is enabling the contents to be readable and searchable, i.e. to perform text recognition on graphic files. Since 2019, using DocWizz software, the library has been performing content analysis and processing of the articles in the most important periodicals for the Serbian people in the former Southern Hungary, later in the Kingdom of Yugoslavia in the extremely turbulent period of the second half of the 19th century and the first decades of the 20th century. The paper will describe the process of planning, personnel training, work flow, resolving disputed situations and cooperation with other libraries in the field of forming joint collections and, as it was predicted by the Strategy for *the Development of the Culture in the Republic of Serbia 2017-2027*, national digital collections.

Key words: digital collections, OCR, Optical Character Recognition, Doc Wizz, aggregators, digital library.

Златко Ахмић (1974.), дипломирани библиотекари-информатичар, након дводеценијског рада у Библиотеци града Београда каријеру је наставио у националној библиотеци у Новом Саду. Бави се дигитализацијом културног наслеђа и развојем дигиталних публикација и маркета.

Блаженка Марковић
Градска библиотека у Новом Саду
mblazenka@gmail.com

Сања Арбутина
Градска библиотека у Новом Саду
evgropskikutak@gmail.com

Драган Јовановић
Градска библиотека у Новом Саду
jovdragan83@yahoo.com

ДИГИТАЛНА КОЛЕКЦИЈА ЗАВИЧАЈНЕ ЗБИРКЕ ГРАДСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У НОВОМ САДУ

Сажетак: Формирањем дигиталне колекције не завршава се посао дигитализације библиотечке грађе. Континуиран рад на попуњавању и одржавању дигиталне колекције омогућава да она ефикасно испуњава своју улогу, а то је да највреднији део фонда библиотеке буде заштићен, доступан и претражив свим заинтересованим корисницима. Такође, презентације и промоције дигиталне колекције треба да буду континуиране и планиране са намером да се број корисника повећава, чиме се осигурава подршка од стране управе библиотеке, надлежних градских и републичких органа у виду средстава и алата неопходних за усавршавање система.

Суочене са проблемом недостатка ресурса, било да је у питању стручни кадар или техничка опрема, мање библиотеке пре свих могу се наћи у наизглед непремостивој ситуацији када је у питању дигитализација и презентовање дела фонда који припада културној баштини. Проблеми као што су набавка опреме и софтвера, одабир грађе и радника који ће спроводити дигитализацију, обрада дигитализованог

материјала, складиштење дигитализоване грађе (архива), успостављање платформе за представљање грађе на интернету и презентовање широј публици су кораци од којих сваки носи теже или лакше изазове. Квалитетан и систематски рад на решавању ових изазова, може скратити време потребно да се дође до жељеног циља, а то је употребљив агрегатор библиотечке грађе означене као културно добро Републике Србије, доступан различитима типовима корисника. Такође, са досад обрађеном грађом, агрегатор Градске библиотеке у Новом Саду уврштен је у колекцију од сто примера добре праксе дигиталне трансформације коју спроводе европске библиотеке, учеснице у пројекту *АДЕЛ*, подржаном од стране Европске комисије, а тиче се дигиталног оснаживања библиотека Старог континента.

У раду ћемо представити решења ових питања, поучени искуством дигитализације грађе у Градској библиотеци у Новом Саду која траје од 2009. године.

Кључне речи: дигитализација, претраживост, доступност, дигиталне колекције, агрегатор, културно наслеђе

Blaženka Marković
City Library of Novi Sad
mblazenka@gmail.com

Sanja Arbutina
City Library of Novi Sad
evrospkikutak@gmail.com

Dragan Jovanović
City Library of Novi Sad
jovdragan83@yahoo.com

DIGITAL COLLECTION OF THE CITY LIBRARY OF NOVI SAD HISTORICAL DEPARTMENT

Abstract: The mere creation of a digital collection does not conclude the process of digitising library materials. Continuous work on completing and maintaining the digital collection, allows it to effectively fulfil its role, which is to ensure that the most valuable part of a library's collection is protected, accessible and searchable by all interested users. Also, presentations and promotions of the digital collection should be continuous and planned with the intention of increasing the number of users, thus ensuring support from the library administration, competent city and republic authorities in the form of funds and tools necessary for improving the system.

Faced with the problem of lack of resources, be it professional staff or technical equipment, smaller libraries may find themselves in a seemingly insurmountable situation when it comes to the digitization and presentation of part of the fund that belongs to cultural heritage. Problems such as the acquisition of equipment and software, the selection of materials and workers who will carry out the digitization, the processing of digitised material, the

storage of digitised materials (archives), the establishment of a platform for presenting the material on the Internet and presenting it to a wider audience are steps, each of which carries more or less difficult challenges. Quality and systematic work on solving these challenges can shorten the time needed to reach the desired goal - having a usable library materials aggregator marked as a cultural asset of the Republic of Serbia, available to different types of users. In addition, with the materials processed so far, the aggregator of the City Library of Novi Sad is included in the Collection of one hundred examples of good practice of digital transformation, which is carried out by European libraries, participants in the ADELE project, supported by the European Commission, which concerns the digital empowerment of libraries of the Old Continent.

In this paper, we will present our solutions to these questions, obtained by the experience of materials digitisation in the City Library of Novi Sad, which has been ongoing since 2009.

Keywords: digitization, searchability, accessibility, digital collections, aggregator, cultural heritage

Блаженка Марковић, рођена је 1967. у Лаповци (Ђаково, Република Хрватска). Дипломирала је 2000. године на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду и стекла звање професор југословенске књижевности и српскохрватског језика. Стручни испит из библиотекарства, положила је 2002. године. Запослена је у Градској библиотеци Нови Сад од 2001. године: Позајмно одељење за одрасле кориснике „Ђура Даничић“ (2001-2002), Одељење за обраду књига (од 2002-2011. – руководилац одељења и редактор базе од 2008 – 2011), Одељење за завичајну збирку „Завичајна збирка“, руководилац одељења од 2011. године.

Започела је дигитализацију некњижне грађе, разгледница и фотографија 2009. године - пројекат је 2010. године суфинансирало Министарство културе и информисања РС. Пројекат *Дигитализација библиотечке грађе Завичајне збирке Градске библиотеке у Новом Саду* је одобрен и реализован током 2012. године.

Ангажована је на популарисању програма, активности и књижних фондова Завичајне збирке Градске библиотеке кроз осмишљавање, организовање и реализовање пројектних активности, изложби и радионица.

Аутор и реализатор више стручних скупова и више изложби завичајне грађе. Учествовала је на бројним стручним конференцијама и ангажована је у раду стручних тела и удружења.

Сања Арбутина ради као библиотекар у Градској библиотеци у Новом Саду од 2019. године у огранку са књигама на светским језицима „Аница Савић Ребац“. По струци је дипломирани неохелениста, а тренутно је на мастер студијама Пројектног менаџмента. Ангажована је на неколико пројеката које реализује Библиотека. Коаутор је рада „Сарадњом до нове

парадигме“ излаганом на Библионету 2020. године и рада „Шетња кроз културно-туристичке изазове“ излаганом на Конференцији „Библиотеке и културни туризам“ у Краљеву 2021. године.

Драган Јовановић ради као библиотекар на пословима дигитализације у Завичајној збирци Градске библиотеке у Новом Саду. По струци је дипломирани библиотекар-информатичар, а тренутно је на мастер студијама Информационе технологије. Коаутор је рада „Сарадњом до нове парадигме“ излаганом на Библионету 2020. године и рада „Шетња кроз културно-туристичке изазове“ излаганом на Конференцији „Библиотеке и културни туризам“ у Краљеву 2021. године

Маријана Узунски

Јелена Ђорђевић

Завод за проучавање културног развитка

marijana@zaprokul.org.rs

jelena.djordjevic@zaprokul.org.rs

ДИГИТАЛНИ АРХИВ ЗАВОДА ЗА ПРОУЧАВАЊЕ КУЛТУРНОГ РАЗВИТКА

Сажетак: У раду је представљен Дигитални архив Завода за проучавање културног развитка који је у основи база података која садржи дигитализовану грађу Завода - истраживања, публикације, студије, библиографије, научне радове, монографије, зборнике радова, радне материјале и осталу документалистичку грађу Завода за период од 1965. до 2020. године. Дигитални архив доступан је на адреси <https://arhiva.zaprokul.org.rs>. Његовим прегледом стиче се слика о стању у различитим областима културе и у различитим срединама, раније у оквиру граница СФРЈ, као и у европским земљама, а касније у оквиру Републике Србије. Такође, из ове грађе сагледавају се мисија, визија и задаци Завода за проучавање културног развитка, његов студијско-истраживачки и документациони рад, у оквиру културне политике, културне делатности и културних потреба, с ациљем планирања културног развоја, као и начини сарадње установа културе. На пројекту дигитализације грађе радили су запослени из оба одељења Завода, Одељења за документацију и информатичку подршку и Одељења за истраживања. Након дигитализације, приступили смо библиографској обради скенираног материјала, преко Форме за систематизовање података. Подаци који су унети у базу података Дигиталног архива Завода одређени су према Dublin Core™ Metadata Element Set, Version 1.1: Reference Description.

Marijana Uzunovski
Jelena Đorđević
Institute for Cultural Development Research
marijana@zaprokul.org.rs
jelena.djordjevic@zaprokul.org.rs

THE DIGITAL ARCHIVE OF THE INSTITUTE FOR CULTURAL DEVELOPMENT RESEARCH

Abstract: The Digital Archive of the Institute for Cultural Development Research is a database containing digitized material of the Institute - research, publications, studies, bibliographies, scientific works, monographs, collections of works, working materials and other documentary material of the Institute for the period since 1965 until 2020. The Digital Archive is available at <https://arhiva.zaprokul.org.rs>. Its review gives a picture of the situation in different areas of culture and in different environments, earlier within the borders of the SFRY, as well as in European countries, and later within the Republic of Serbia. Also, the mission, vision and tasks of the Institute for Cultural Development Research, its study-research and documentation work, within the framework of cultural policy, cultural activities and cultural needs, with the aim of planning cultural development, as well as the ways of cooperation of cultural institutions, can be seen from this material. Employees from both departments of the Institute, the Documenting and Information Processing Department and the Research Department, worked on the digitization project. After digitization, we started the bibliographic processing of the scanned material, using the Data Systematization Form. The data entered in the database of the Institute's Digital Archive are determined according to the Dublin Core™ Metadata Element Set, Version 1.1: Reference Description.

ДР ЈЕЛЕНА ЂОРЂЕВИЋ (1988, **Врање**), дипломирала је на Филозофском факултету Универзитета у Нишу на смеру србистика. Завршила мастер студије на Филолошком факултету Универзитета у Београду просечном оценом 9.17. Потом је стекла и звање дипломираног библиотекара. Године 2022. завршила докторске студије на Филолошком факултету у Београду на модулу: Српска књижевност, одбранивши дисертацију под називом *Културна поетика паганског, хришћанског и личног идентитета у поезији Драгиње Урошевић, Даринке Јеврић и Злате Коцић*. Ради у Заводу за проучавање културног развитака као службеник за односе с јавношћу; координатор пројекта Библиотека Завода и сарадник - истраживач. Радила је на *Предлогу Стратегије за развој културе Србије од 2017. до 2028. год.* Ангажована је као сарадник-истраживач на пројекту *Културне навике и потребе просветних радника у Србији*, те је и коаутор публикације *Просветни радници: културно образовање и културна партиципација*. Бавила се темом родне равноправности у културном стваралаштву и делатности. Сарадник је у истраживању поводом едиције „Укуси“, Завода за проучавање културног развитака и извршни уредник публикације *Укуси Делиблатске пешчаре*. Уредник је публикације *Укуси Врања*. Живи у Београду.

МАРИЈАНА УЗУНОВСКИ (1979, **Земун**) је руководилац Одељења за документацију и информатичку подршку у Заводу за проучавање културног развитака. Дипломирала је на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду 2002. године. Исте године почиње са радом у Заводу за проучавање културног развитака на радном месту документалисте. Положила стручни испит у библиотечкој делатности 2005. године, а 2006. године постала је Microsoft Certified Professional (MCP). Од 2020. године поседује сертификат MCSA (SQL 2016 Database Development), а

од 2021. године MCSE (Data Management and Analytics).
Пројекти на којима је радила као сарадник (избор): *е-Култура, Библиотека Завода, Дигитални архив Завода, Часопис Култура, Музеји – актуелно стање, Музејска публика, Агенда манифестација, Српско позориште у транзицији, Српске позоришне награде, Позоришна публика, Људски ресурси и ИКТ, Културни туризам, Трибине „Стеван Мајсторовић“, Неафирмисани уметници, Празни простори у Србији, Локалне културне политике, Медијска слика жене, Погледна културу.*

Небојша Цвејић
Библиотека шабачка
nebojsacvejic@gmail.com

ДИГИТАЛНИ ПРОЦЕСИ У БИБЛИОТЕЦИ ШАБАЧКОЈ

Сажетак: Дигитализација је процес којим се штити и истовремено продужава век трајања обрађене грађе. Такође, тиме се поуспешује могућност лакшег приступа скенираном материјалу.

Библиотека шабачка свој фонд дигитализује од 2004. године. Завичајна збирка, као највреднији део фонда, прва је подвргнута процесу претварања у дигитални облик. Сав досадашњи труд видљив је и доступан путем Дигиталне библиотеке.

Кључне речи: Дигитализација, библиотека, дигиталне збирке, скенирање

Nebojša Cvejić
Public Library Šabac
nebojsacvejic@gmail.com

DIGITAL PROCESSES IN THE PUBLIC LIBRARY ŠABAC

Abstract: Digitization is a process that protects and at the same time extends the lifetime of processed library materials. Also, this increases the possibility of easier access to the scanned materials.

The Public Library Šabac has been digitizing its holdings since 2004. Its local history collection, as the most valuable part of the holdings, was the first one to be subjected to the process of conversion to a digital format. All the effort is, so far, visible and accessible through the Digital Library.

Key words: digitization, library, digital collections, scanning.

Небојша Цвејић, виши дипломирани библиотекар, рођен је у Шапцу где је завршио основну школу и Гимназију. Дипломирао је на Катедри за историју, Филозофског факултета Универзитета у Београду. Запослен је у Библиотеци шабачкој као библиотекар Матичне службе.

Такође, бави се старом и ретком књигом (попис на подручју Округа и каталогизација). Аутор је четири пројекта у домену заштите старе и ретке књиге. Коаутор је акредитованог семинара о старој и реткој књизи (2017). Био је одговорни уредник часописа за културу и уметност *Код 21*, а члан је редакције часописа *Читанка Мишарског боја*.

Објавио је неколико монографских публикација и велики број радова у монографским и серијским публикацијама и то из историографије, библиографије као и из библиотечно-информационе делатности. Учествовао је на великом броју семинара, радионица и стручних скупова. Председник је Секције за матичне библиотеке Библиотекарског друштва Србије и члан Председништва Синдиката културе Србије.

Миланка Бабић Вукадинов
Библиотека града Београда
milabv@gmail.com

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ФОНДА БИБЛИОТЕКЕ ГРАДА БЕОГРАДА КРОЗ ПРИМЕРЕ ПОСТОЈЕЋИХ КОЛЕКЦИЈА

Сажетак: Информационо-комуникационе технологија су у тој мери трансформисале друштва да смо закорачили у процес четврте индустријске револуције, која се одражава и на делатност библиотека. Оне су постале библиотечно-информациони центри, са новим задацима у унапређењу својих услуга. Један од најважнијих задатака и на ширем плану (друштво) и ујем (за кориснике лично, индивидуално) је сачувати, представити и учинити доступном грађу коју чувају. Зато је дигитализација библиотечке грађе примаран задатак у свим библиотекама и представља радикално побољшање начина на који су подаци доступни крајњим корисницима.

Библиотека града Београда је својеврсни процес дигитализације започела још 80-тих година прошлог века и до данас је дигитализовала више од 650 јединица најразличитије грађе. У раду су објашњени законски оквири у којима се врши дигитализација, истражују се добре стране дигиталног процеса и за кориснике и у очувању и промоцији културне баштине, од регионалне до глобалне мреже, у оквиру платформи: dLibra и ResCarta; од селекције грађе у Посебним фондовима Библиотеке града Београда до организовања колекција у самој Дигиталној библиотеци (методе, чување, презентовање, значај дигитализоване грађе).

Представићемо свих шест колекција Дигиталне библиотеке Библиотеке града Београда: Завичајна колекција, Изложбе БГБ,

Картографска грађа, Периодика, Разгледнице и Стара и ретка библиотечка грађа.

Кључне речи: дигитализација, колекције Дигиталне библиотеке БГБ, дигитални корисници

Milanka Babić Vukadinov
Belgrade City Library
Belgrade, Serbia
milabv@gmail.com

DIGITIZATION OF HOLDINGS IN BELGRADE CITY LIBRARY THROUGH THE EXAMPLES OF EXISTING DIGITAL COLLECTIONS

Abstract: Information communication technology transformed societies to that extent so that we stepped into the process of the fourth industrial revolution and it is reflected in libraries' activities. They became library-information centres, with new tasks in improving their services. One of the most important tasks both on a broader plan (society) as well as on a narrower plan (for users' personal, individual) is to preserve, present and make their holdings available. That is why digitization makes a primary task in all the libraries and presents radical improvement in the way on which data is made available to the end users.

Belgrade City Library started a digitization process of its own kind back in the 80s of the last century and until today it digitized more than 650 entries of the most diverse library materials. This paper accounts on the legal framework in which digitization is carried out, explores the good sides of digitization process for users personally and for the preservation and promotion of cultural heritage, from the regional to the global network and within the platforms: dLibra and ResCarta; from the material selection in Special Collections Department of Belgrade City Library to organizing of collections in the very Digital Library (methods, preservation, presentation, importance of digitalized materials).

All six collections Belgrade City Library's Digital Library are presented here: Local History Collection, BCL's Exhibitions, Cartographic Materials, Periodicals, Picture Postcards, Old and Rare Library Materials.

Key words: digitization, digital library collections of BCL, digital users.

Миланка Бабић-Вукадинов, (1958), магистар филолошких наука и библиотекар -- саветник у Одељењу посебних фондова, које обухвата серијску грађу (Периодика), стару и ретку књигу и књиге о Београду (Завичајно одељење) и Дечје одељење. Запослена је у Библиотеци града Београда у којој је током две деценије рада водила Фонд периодике, општинску библиотеку „Вук Караџић“ на Новом Београду, Одељење посебних фондова; аутор је више стручних радова, учесник националних и страних стручних скупова и међународних конференција на којима се разговарало о модернизацији и унапређењу рада библиотека, са посебним акцентом на дигитализацији библиотечке грађе, њеној презентацији најширој публици, као најбољем виду очувања и коришћења овог сегмента културне баштине.

мр Снежана Б. Ненезић
Народна библиотека Крушевац
nenezicbiblioteka@gmail.com

ДИГИТАЛНЕ КОЛЕКЦИЈЕ ЗАВИЧАЈНЕ ЗБИРКЕ НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ КРУШЕВАЦ

Сажетак: Народна библиотека Крушевац предузима активности на дигитализацији Завичајне збирке 2003. године, а од 2005. године прве дигиталне колекције доступне су на веб страници Библиотеке – збирка разгледница Крушевца, анзист карти и фотографија. Дигитализоване објекте пратио је библиографски опис, по коме су могли бити претраживани. Током времена дигитална колекција се обогачивала, уследиле су збирке: Јелена Ј. Димитријевић (1862-1945), Часопис Синтеза стара и нова серија, Архивска грађа са тематиком из Другог светског рата – Кузман Николић (1936-2022), Стара и ретка књига, публикације штампане између два светска рата у Крушевцу, књижевни часопис „Багдала“ први бројеви када је уредник био Бранислав Л. Лазаревић (1910-1989), ондашњи директор Народне библиотеке Крушевац и пројекат дигитализација недељне ревије „Победа“ који је излазио у континуитету од 1944. до 2012. године.

Дигитализација завичајне збирке дала је нов квалитет раду Библиотеке, побољшала доступност грађе, довела нове виртуелне кориснике и промовисала локалну културну баштину.

Систем инжењер Миљко Вељковић, који више није са нама, пратио је актуелна решења и примењивао на успешнијем раду дигиталне библиотеке, да буде видљива, претражива и лакше доступна нашим корисницима. Од ове прве колекције до данас прошло је 18 година. Више хиљада страница завичајне грађе доступно је корисницима уз поштовање ауторских права,

док више хиљада дигитализованих страница старих новина чека нове читаоце.

Развијена је виртуелна збирка и online база података www.krusevljani.com, зачетак формирања енциклопедије Крушевљана који су дали доприносе на пољу културе, глуме, спорта, медицине (Пројекат „Клик“ 2020).

Послове на дигитализацији завичајне грађе у претходном периоду подржало је Министарство културе РС суфинансирањем неколико пројеката и набавку опреме.

Током овог периода функционисало је неколико решења, тј. верзија дигиталне колекције доступне преко веб странице Библиотеке. У циљу неометаног функционисања, тј. прегледања дигиталних објеката од стране корисника неопходно је стално пратити нова програмска решења. За кориснике атрактивно прелиставања страница дигиталних објеката данас захтева додатне промене. Из тих разлога за дигиталну колекцију припрема се миграција података и ново решење - ResCarta.

Кључне речи: дигитализација, дигиталне колекције, културна баштина, пројекат „Нови читаоци старих новина“, пројекат „Клик“

Snezana B. Nenezic, M.Sc.
Public Library Kruševac
nenezicbiblioteka@gmail.com

DIGITAL COLLECTIONS OF THE LOCAL HISTORY COLLECTION OF THE PUBLIC LIBRARY KRUŠEVAC

Abstract: The Public Library Kruševac undertook digitization of the Local History Collection in 2003, and since 2005, the first digital collections have been available on the Library's website - a collection of Kruševac postcards, anzist maps and photographs. Digitized objects were accompanied by a bibliographic description, by which they could be searched. Over time, the digital collection was enriched, followed by the following collections: Jelena J. Dimitrijević (1865-1945), Časopis Sinteza old and new series, Archival material with themes from the Second World War - Kuzman Nikolić (1936-2022), Old and rare book, publications printed between the two world wars in Kruševac, the literary magazine "Bagdala", the first issues when the editor was Branislav L. Lazarević (1910-1989), then director of the PLK and the digitization project of the weekly review "Pobeda", which was published continuously from 1944 to 2012. The digitization of the Local history collection gave a new quality to the work of the Library, improved the availability of materials, brought new virtual users and promoted local cultural heritage. System engineer Miljko Veljković, who is no longer with us, followed current solutions and applied them to the more successful operation of the digital library, to make it visible, searchable and more easily accessible to our users. 18 years have passed since this first collection. Several thousand pages of different kind material are available to users with respect for copyright, while several thousand digitized pages of old newspapers are waiting for new readers. A virtual collection and online database www.krusevljani.com has been developed, the beginning of the creation of an encyclopedia of Krusevljani,

people who have made contributions in the fields of culture, acting, sports, and medicine (Project "Click" 2020). In the previous period, the work on the digitization of local history collections was supported by the Ministry of Culture of the RS by co-financing several projects and the purchase of equipment. During this period, several solutions worked, i.e. version of the digital collection available through the Library's website. In order to function smoothly, i.e. viewing of digital objects by users, it is necessary to constantly monitor new software solutions. For users, attractive browsing of the pages of digital objects today requires additional changes. For these reasons, data migration and a new solution - ResCarta - are being prepared for the digital collection.

Keywords: digitization, local history collections, digital collections, cultural heritage, "New readers of old newspapers" project, "Click" project

Мр Снежана Ненезић, основну и средњу школу завршила у Крушевцу. Дипломирала на групи Историја уметности на Филозофском факултету Универзитета у Београду (1989), завршила специјалистичке студије на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду (1997) и магистрала (2003). Од 1991. године запослена у Народној библиотеци Крушевац, матичној установи за Расински округ (од 1994. године). Након положеног стручног испита за библиотекар (1992) континуирано се бави практичним и теоријским аспектима библиотечко-информационе делатности. Учешће у пројекту Виртуелна библиотека Србије - НБКШ је од 2005. године пуноправни партнер у пројекту, организација послова дигитализације грађе - НБКШ је прва јавна библиотека у Србији која је на свој веб сајт поставила дигиталне збирке (2005). Учешће на домаћим конференцијама из области дигитализације у организацији Националног центра за дигитализацију (NCD), SEEDI конференцијама у региону (2007-2013), на међународним конференцијама у организацији Филолошког факултета у Београду (2007-2018) и учешће у пројектима за суфинансирање код надлежног Министарства културе РС у периоду 2010-2023. године. Руководи радом Завичајног одељења НБКШ од 2007. године. Наведене послове обавља у својству библиотекара (1991), помоћника директора Народне библиотеке Крушевац (1997-2001), вишег библиотекара (1999) и библиотекара саветника (од 2006. године). Тренутно на позицији директора Народне библиотеке Крушевац.

Виолета Д. Милошевић
Матична библиотека „Љубомир Ненадовић“ Ваљево
mbva.violeta@gmail.com

ИЗГРАДЊА ДИГИТАЛНЕ ЗАВИЧАЈНЕ КОЛЕКЦИЈЕ ФОТОГРАФИЈА У МАТИЧНОЈ БИБЛИОТЕЦИ „ЉУБОМИР НЕНАДОВИЋ“ВАЉЕВО

Сажетак: Завичајне колекције, као специфичне целине сваке јавне библиотеке, веома су интересантне за кориснике. Док их, са једне стране, можемо посматрати као музејске поставке, што оне и јесу у својој суштини, посебан аспект представља њихова презентација у дигиталном облику. Она додатно подстиче интересовање кориснике и обезбеђује већи обухват публице.

У законским оквирима, фотографија као део завичајне збирке, може се посматрати као *suī generis*, који треба да занима све јавне библиотеке које их сакупљају, обрађују, чувају, а посебно када их дигитализују и презентују у јавности на интернету, изложбама, у публикацијама. Позитиван ефекат боље видљивости на пољу интернета, истовремено повећава ризик да јавне библиотеке дођу под ударз акона и да буду процесуиране због непоштовања ауторских и сродних права. Ваљевска библиотека, као и већина других јавних библиотека, поседује фотографије, добијене на поклон, са непоузданим подацима у погледу ауторства, власништва и догађаја који су фотографисани. Имајући у виду одредбе важећег Закона о ауторским и сродним правима¹, пласирање ових дигиталних колекција фотографија на интернет представљало би велики ризик. Предмет рада је, између осталог, представљање

¹Закон о ауторским и сродним правима (Сл. гласник РС бр. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016 – одлука УС и 66/2019); <http://www.pravno-informacionisistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2009/104/30/reg/20190926>

пројекта СЛИКЕ ГРАДА 365, који је осмишљен са циљем да се унапреди постојећа завичајна дигитална збирка фотографија, а да се при том елиминишу потенцијални проблеми који се односе на ауторска и сродна права за ову врсту некњижне грађе. Фото-документација прикупљана на овај начин поседује све релевантне информације, што у поступку дигитализације скраћује време за обраду, обезбеђујући поуздане мета-податке, потребне свим истраживачима и корисницима.

Кључне речи: Дигитализација, фото-документација, СЛИКЕ ГРАДА 365, ауторска и сродна права.

Violeta D. Milošević
Registry Library "Ljubomir Nenadović" Valjevo
mbva.violeta@gmail.com

CREATION OF DIGITAL LOCAL HISTORY PHOTO COLLECTION IN REGISTRY LIBRARY "LJUBOMIR NENADOVIĆ" VALJEVO

Abstract: Local history collections, as specific entities of every public library, are very interesting for the users. While we can see them, from one side, as museum exhibits, which they are in their essence, their presentation in digital form, on the other side, shows them in a special aspect. It additionally stimulates the interest of the users and ensures attracting wider audience.

Within the legal framework, photography as a part of local history collection can be observed as sui generis, it should be of the interest to all public libraries that collect, process, keep them and, especially, when they digitize and present them publicly on the Internet, in exhibitions and in publications. The positive effect of better visibility in the field of the Internet simultaneously increases the risk of the public libraries coming under the scrutiny of the law and being processed for violating copyright and other related rights.

Valjevo Library, as most of other public libraries, owns photographs donated as a gift, with unreliable data concerning the authorship, ownership and photographed events. Bearing in mind the provisions of the current Copyright and Related Rights Law², putting these digital photo collections online would be a big risk. The subject of this paper, among other things, is the presentation of the project "Images of the Town 365", which was created with

²Copyright and Related Rights Law (Sl. Glasnik RS no. 104/2009, 99/2011, 119/2012, 29/2016-decision CS and 66/2019); <http://www.pravno-informacionisistem.rs/SLGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2009/104/30/reg/20190926>

the aim of improving the existing local history digital photo collection, while eliminating potential problems referring to copyright and related rights for this type of non-book materials. Photo-documentation collected in this way has all the relevant information, which shortens the digitization time, providing the reliable metadata necessary for all the researches and users.

Key words: digitization, photo-documentation, "Images of the Town 365", copyright and other related rights.

Виолета Д. Милошевић, виши дипломирани библиотекара, ради на завичајном одељењу Матичне библиотеке „Љубомир Ненадовић“ Ваљево, а тренутно обавља дужност директора установе. Поред послова у вези менаџмента, ангажована је и на библиотечким пословима - унапређењу завичајних збирки и услова за њихову заштиту и презентацију, заштити библиотечно-информационе грађе (завичајних, посебних и фондова старе и ретке библиотечке грађе), организацији културно-образовних програма и у области издаваштва. Као руководицац пројектног тима реализовала је велики број пројеката у области културног наслеђа и савременог стваралаштва. Члан је Управног одбора Библиотекарског друштва Србије, а активна је и у његовим секцијама.

ДИГИТАЛНА ХУМАНИСТИКА И НАЧИНИ ЧУВАЊА КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ У БИБЛИОТЕКАМА СРБИЈЕ НА ПОЧЕТКУ 21. ВЕКА

Сажетак: Уводни део рада дефинише сам појам дигиталне хуманистике уз кратак историјски преглед развоја дигиталне хуманистике као и специфичну врсту поређења између *Digital Humanities Manifesto 2.0* (2009) и уметничких Манифеста с почетка 20. века. Критичким разматрањем начина на који се чува културно наслеђе у библиотекама и другим сродним институцијама уз осврт на неуједначену стандардизацију процеса дигитализације могу се анализирати даљи токови развоја дигиталне хуманистике у српској култури. Посебан део рада посвећен је презентовању дигиталних збирки у Градској библиотеци Вршац, али и другим фондовима који још нису дигитализовани.

Милекерове свеске – заслужују да се дигитализују и на немачком и на српском језику. Затим радови старих вршачких аутора Миливоја Јовановића, Душка Младеновића, Милана Петко Павловића, Мило Вукчевића и других, такође заслужују да имају своје место у оквиру дигиталне библиотеке.

Вршачке биографије – биографске белешке о значајним Вршчанима планиране су да буду урађене по угледу на Српски биографски речник Матице српске под називом Вршачки биографски речник прво ће се појавити у оквиру дигиталне библиотеке, а затим у штампаној форми.

Ако библиотеку схватамо као свеукупност комуникације, онда је у тој напетости између онога што је до сада урађено и онога што треба урадити уз дисциплинарни приступ јасно да управо

библиотеке морају да буду та места где ће се одвијати будући развој дигиталне хуманистике и културе сећања.

Кључне речи: дигитална хуманистика, културна баштина, култура сећања, дигиталне платформе, дигитализација, стандарди, интердисциплинарност.

DIGITAL HUMANITIES AND THE WAYS OF PRESERVING CULTURAL
HERITAGE IN THE LIBRARIES OF SERBIA IN THE BEGINNING OF
THE 21ST CENTURY

Abstract: Introduction to this paper defines the very term digital humanities with a short historical overview of the digital humanities development, making a specific kind of comparison between *Digital Humanities Manifesto 2.0* (2009) and artistic Manifestos from the beginning of the 20th century. By critically considering the ways of cultural heritage preservation in the libraries and in other related institutions and with the reference to uneven standardization of the digitization process, the further courses of digital humanities development in Serbian culture could be analyzed. A special part of this paper is dedicated to presenting digital collections in the City Library Vršac, but also in other library holdings which are not still digitized. If we see as an overall communication, than it is that tension between what has been done so far and what needs to be done with a disciplinary approach, it is clear that libraries themselves must be the places where the future development of digital humanities and the culture of memory take place.

Key words: digital humanities, cultural heritage, culture of memory, digital platforms, digitization, standards, interdisciplinarity.

Весна Златичанин рођена у Вршцу где је завршила основну и средњу школу. Дипломирала је на Филолошком факултету – Универзитета у Београду на групи за Општу књижевност са теоријом књижевности. Положила је стручни испит из области Библиотекарства у Народној библиотеци Србије у Београду и стекла звање дипломирани библиотекар. На месту директора Градске библиотеке Вршац била је од 2001. до 2005. У том периоду доследно је радила на увођењу иновативних библиотечких решења и процеса у раду библиотеке. Тада је Градска библиотека Вршцу постала члан мреже Виртуелне библиотеке Србије, а то је и данас. Од 2017. године ради на пословима в. д. директора матичне установе, односно Градске библиотеке Вршац. Град Вршац и Градска библиотека Вршац 2019. године били су домаћини 13-тог по реду стручно – научног скупа Библионет са темом *Електронска грађа и извори*.

Сузана Танасијевић
suzanatanasijevic@gmail.com

Нада Урошевић
naurosevic@yahoo.com

Народна библиотека „Радислав Никчевић“ Јагодина

ДИГИТАЛНА ХУМАНИСТИКА – НОВА ПАРАДИГМА У ПРОМОЦИЈИ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА, ПРИМЕР ДОБРЕ ПРАКСЕ БИБЛИОТЕКЕ У ЈАГОДИНИ

Сажетак: Циљ рада је да се укаже на потенцијал дигиталне платформе и репозиторијума ИФЛА-иног Конгреса као значајног дигиталног медија у промоцији културног наслеђа. ИФЛА Конгрес је најзначајнији светски стручни скуп који се ове године одржао 88. пут по реду у Ротердаму у Холандији и окупио је више од 3000 библиотекара и информационих стручњака из целог света.

Фокус у овом раду биће на анализи промоције и презентације рада у оквиру Постер секције на тему „Унапређење културног наслеђа - Народна библиотека у Јагодина као туристички потенцијал локалне заједнице“ („Enhancing Cultural heritage - Public Library in Jagodina as tourism potential of the local community“) ауторки Сузане Танасијевић и Нада Димитријевић, библиотекарки Народне библиотеке „Радислав Никчевић“ у Јагодина.

Рад је троструко структуриран. У првом делу ће бити представљен историјат развоја дигиталне агенде и дигиталних ресурса Народне библиотеке у Јагодина. Такође и унапређење и развој оригиналног софтверског решења за дигитализацију завичајне грађе и програма под називом „Читанка“ за преглед дигитализоване грађе као и употреба open source алата.

Централни део рада бавиће се истраживачким пројектом „Оживљавање прошлости за будућност - скривено културно благо рукописне и старе штампане књиге на територији Поморавског округа”. Циљ пројекта је био да се пронађе, евидентира, валоризује, категорише, сачува, промовише, презентује, региструје и на крају штампа и публикује каталог књижног блага, до сада непрезентованог и невидљивог јавности. Анализираће се крајњи резултати истраживања (спроведеног у оквиру 6 општина и 3 црквене епархије) кроз финални попис који броји укупно 635 старих књига, 23 рукописа, 612 старих штампаних књига и 20 серијских публикација. У раду ће бити објашњен интердисциплинарни методолошки приступ у истраживању на терену кроз сарадњу између Библиотеке у Јагодина и Црквене општине Јагодина која је резултирала заштитом рукописне и највредније старе књижне грађе у штампаном и дигиталном формату.

У завршници рада бавићемо се студијом пројекта и резултатима који су послужили за надоградњу и креирање културне руте која садржи 8 кључних тачака и обухвата 2 културне институције, 2 цркве и 4 манастира. Културна рута је први пут промовисана у форми презентације постера на Постер секцији ИФЛА Конгреса 2023. пред многобројном публиком из различитих земаља са свих континената. Постер рад са Сажетаком је похрањен у дигитални репозиторијум Постер секције и биће доступан и видљив у хибридном формату широј светској публици.

Кључне речи: дигитална хуманистика, промоција културног наслеђа, Народна библиотека у Јагодина.

Suzana Tanasijević
suzanatanasijevic@gmail.com
Nada Urošević
naurosevic@yahoo.com
Public Library "Radislav Nikčević" Jagodina

DIGITAL HUMANITIES – A NEW PARADIGM IN THE PROMOTION OF CULTURAL HERITAGE, EN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE OF THE LIBRARY IN JAGODINA

Abstract: The aim of the work is to point out the potential of the digital platform and repository of the IFLA Congress as an important digital medium in the promotion of cultural heritage. The IFLA Congress is the world's most important professional meeting, which took place this year for the 88th time in a row in Rotterdam, the Netherlands, and gathered more than 3,000 librarians and information scientists from around the world.

The focus of this paper will be the analysis of the promotion and presentation of the work within the Poster section on the topic "Enhancing Cultural heritage - Public Library in Jagodina as tourism potential of the local community" by Suzana Tanasijević and Nada Dimitrijević, librarians of the Public Library "Radislav Nikcevic" in Jagodina.

The work is structured threefold. In the first part, the history of the development of the digital agenda will be presented, as well as the digital resources of the Public Library in Jagodina. Also, the improvement and development of the original software solution for the digitization of native materials and the program called "Reader" for the review of digitized materials as well as the use of open source tools.

The central part of the work deals with the research project "Revival of the Past for the Future - hidden cultural treasures of manuscripts and old-printed books in the territory of the Pomoravlje District". The

aim of the project was to find, record, valorize, categorize, preserve, promote, present and register previously unrepresented and invisible book treasures to the public. The final results of the research will be analyzed (conducted within 6 municipalities and 3 church eparchies) through the final inventory, which includes a total of 635 old books, 23 manuscripts, 612 old printed books and 20 serial publications. The paper will explain the interdisciplinary methodological approach in field research through the cooperation of the Library in Jagodina and the Church Municipality of Jagodina, which resulted in the protection of manuscripts and the most valuable ancient book material in printed and digital format.

At the end of the work, we will deal with the project study and the results that were used to upgrade and create a cultural route that contains 8 key points and includes 2 cultural institutions, 2 churches and 4 monasteries. The cultural route was promoted for the first time in the form of a poster presentation in the poster section of the IFLA 2023 Congress in front of a large audience from different countries from all continents. The poster work with the abstract is stored in the digital repository of the Poster section and will be available and visible in a hybrid format to a wider global audience.

Keywords: digital humanities, promotion of cultural heritage, Public Library in Jagodina

Сузана Танасијевић дипломирала је на Факултету Политичких наука у Београду Универзитета у Београду, 1983-1988. Запослена у Народној библиотеци „Радислав Никчевић“ у Јагодини од 2000. на Одељењу за одрасле кориснике а од 2006. у Матичном одељењу. Стручни испит за библиотекарке положила је 2003. године. Виша стручна библиотечка звања стекла је: 2017. виши дипломирани библиотекар и 2022. дипломирани библиотекар саветник. Представљала је стручне библиотечке радове на бројним стручним скуповима у земљи и иностранству. Аутор је значајног броја успешно реализованих развојних библиотечких пројеката.

Нада Димитријевић - дипломирани библиотекар саветник на Завичајном одељењу са фондом старе и ретке књиге. Завршила је Филозофски факултет, група за историју. По завршетку студија радила је као професор историје у школи и у Завичајном музеју у Јагодини. Од 2000. године ради у Народној библиотеци „Радислав Никчевић“ у Јагодини. Радила је на Одељењу за одрасле кориснике до 2004. када добија лиценцу за каталогизатора и редактора каталожких записа и почиње да ради на Одељењу обраде и набавке. Од 2012. године обавља послове од општег интереса у заштити старе и ретке књиге на територији Поморавског округа и ради у Завичајном одељењу са фондом старе и ретке књиге. Аутор је текстова у историографским и библиотечким часописима и учесник многих стручних скупова са темом завичајних фондова и старе и ретке књиге. Коаутор је публикација *Старе рукописне и штампане књиге на територији Архијерејског намесништва беличког и публикације Рукописне и старе штампане књиге на територији Поморавског округа.*

Јасмина Голубовић

jasmina.golubovic@nb.rs

Народна библиотека Србије

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ЈЕВРЕЈСКЕ ПЕРИОДИКЕ

Сажетак: Пројекат дигитализације јеврејске периодике представља вишегодишњу активност Народне библиотеке Србије на идентификацији и дигитализацији периодичних наслова јеврејске заједнице који се налазе у библиотекама и другим установама културе у Србији. До пројекта је довела дипломатска активност Амбасаде Републике Србије у Израелу, уз подршку одељења за међународну сарадњу две националне библиотеке: Србије и Израела. Пројекат се спроводи са Националном библиотеком Израела и у партнерству са Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић“, Библиотеком Матице српске, Градском библиотеком Суботице и Јеврејским историјским музејем. Значај дигитализације ове збирке огледа се у доприносу наше земље праћењу историјата јеврејске заједнице, а уједно и комплексне балканске и светске историје. Самим процесом дигитализације и презентације ових садржаја, о чему ће највише бити речи, постиже се висок ниво квалитета у смислу претраживости, читљивости, веродостојности, притом водећи рачуна о заштити ауторских права.

Кључне речи: јеврејска периодика, дигитализација, дигиталне збирке

Jasmina Golubović
jasmina.golubovic@nb.rs
National Library of Serbia

DIGITIZATION OF JEWISH PERIODICALS

Abstract: The project of digitization of the Jewish periodicals presents a perennial activity of the National Library of Serbia on the identification and digitization of periodical titles of the Jewish community which can be found in the libraries and other cultural institutions in Serbia. The diplomatic activity of the Embassy of the Republic of Serbia in Israel led to the project with the support of the department for the international cooperation between the two national libraries: of Serbia and Israel. The project is implemented with The National Library of Israel and with the partnership of the University Library "Svetozar Marković", Matica Srpska Library, City Library of Subotica and the Jewish Historical Museum. The importance of digitization of this collection is reflected in the contribution of this country to the tracing the history of the Jewish community, as well as the complex Balkan and world history. With the very process of digitization and presentation of these contents, which will be discussed the most, a high quality level in terms of searchability, readability and credibility will be achieved, taking copyright protection into account on the way.

Key words: Jewish periodicals, digitization, digital collections.

Јасмина Голубовић рођена је у Београду. Дипломирала је на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду. Ради у Одељењу за развој дигиталне библиотеке и микрофилмовање Народне библиотеке Србије, а претходно искуство стицала је у библиотекама Више пословне београдске школе и Универзитета Сингидунум у Београду.

Весна Андријашевић, виши дипломирани библиотекар,
vesna.m.milosavljevic@gmail.com

Ивана Хренко, виши дипломирани библиотекар,
ivanahrenko@gmail.com

Иван Спасојевић, информатичар, vranesi@gmail.com

НБ „Стефан Првовенчани“ Краљево

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ИЗДАЊА КРАЉЕВАЧКЕ БИБЛИОТЕКЕ У ЦИЉУ ОЧУВАЊА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Сажетак: Тема рада су пројекти „Дигитализација часописа Повеља 1971–2020“ и „Дигитализована стања за сва Повељина издања“, у оквиру којих је дигитализована целокупна продукција Издавачке делатности НБ „Стефан Првовенчани“ Краљево. Пројекти су из области дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва и подржанису и суфинансирани од стране Министарства културе и информисања Републике Србије. Издавачка продукција краљевачке библиотеке обухвата издавање часописа „Повеља“, као и седам библиотека у оквиру којих се објављују песничке књиге домаћих и страних аутора, књижевна теорија и критика, есејистика, зборници научних текстова о добитницима „Жичке хрисовуље“, као и засебна издања

Грађа часописа и свих осталих публикација краљевачке библиотеке конвертована је из физичких примерака у електронску форму текстова. Добијена грађа је подвргнута процесу дигитализације, односно програмској обради која омогућава, у случају часописа, претраживост бројева према одредницама (име аутора, година, свеска/број), док су остала издања претражива по наслову и имену аутора. Крајња

активност била је постављање обрађене грађе на веб страницу НБ „Стефан Првовенчани“. Сви чланци часописа, као и сва издања, аналитички су обрађени у COBISS-у. Дигитализацијом грађе поставља се питање заштите ауторских права. На основу *Закона о ауторском и сродним правима* и *Закона о библиотечко-информационој делатности*, питање ауторских права решава се одобрењем аутора чије ће дело бити дигитализовано.

Кључне речи: НБ „Стефан Првовенчани“Краљево, „Повеља“, издавачка делатност, дигитализација, дигитална хуманистика, ауторска права;

Vesna Andrijašević, a senior graduate librarian,
vesna.m.milosavljevic@gmail.com

Ivana Hrenko, a senior graduate librarian, ivanahenko@gmail.com

Ivan Spasojević, a computer scientist, vranesi@gmail.com

Public Library „Stefan Prvovenčani“ Kraljevo

DIGITIZATION OF KRALJEVO PUBLIC LIBRARY'S EDITIONS WITH THE AIM OF CULTURAL HERITAGE PRESERVATION

Abstract: The subject of this paper is the project „Digitization of Povelja Journal 1971-2020“ as well as the project „Digital Conditions for All Povelja Editions“, within which the entire publishing production of PL „Stefan Prvovenčani“ Kraljevo was digitized. The projects in the sphere of the digitization of cultural heritage and contemporary creativity are supported and co-financed by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia. The publishing production of Kraljevo library includes publishing of Povelja journal as well as of seven other library editions including poetical books of national and international authors, on literary theory and criticism, essay writing, collections of scientific texts on „Zička hrisovulja“ winners and separate editions, too.

The materials from the journal and all other publications of Kraljevo library are converted from physical copies into the electronic form of the texts. The resulting materials are subjected to the digitization process, that is, to the program processing which allows, in the case of this journal, searching of all the issues according to the references (author's name, year, volume/issue) while other editions are searchable according to the title and the

name of the author. The final activity was posting processed library materials on the web page of PL „Stefan Prvovenčani“. All the magazine articles, as well as all the issues, are analytically processed in COBISS. By the digitization of materials, the question of copyright protection arises. Based on the Law on Copyright and Related Rights and on the Law on Library and Information Activities, copyright issue is solved by permission of the author whose work will be digitized.

Key words: PL „Stefan Prvovenčani“, Povelja, publishing production, digitization, digital humanities, copyright.

Весна Андријашевић, виши дипломирани библиотекар, 1991. године завршила је Гимназију у Краљеву, друштвено-језички смер, 1996. Вишу туристичку школу (Београд) и Економски факултет у Крагујевцу (2013). Након рада у медијима Телевизија Десетка (1997-2002) и Ибарске новости, уредник Дечје стране (2002-2003) од 2001. године ради у Народној библиотеци *Стефан Првовенчани*. Од 2021. стечено звање вишег дипломираног библиотекара. Учествовала је у формирању првог електронског каталога у програму WINISIS и у формирању електронског каталога у програму COBISS2. По преласку на COBISS3, ради аналитичку обраду часописа. Члан је *Комисије за серијске публикације* при Библиотечком друштву Србије од 2012. године. Аутор је више десетина изложби постављених у изложбеном простору Библиотеке, поводом различитих јубилеја и тема, у циљу промоције фонда Одељења периодике и остале библиотечке грађе.

Идејни творац и водитељ едукативног серијала *Са децом око света* од 2007-2019. кроз који је прошло више од хиљаду деце основношколског узраста уз учешће различитих гостију. За потребе серијала урађено четрнаест кратких документарних филмова о различитим државама (од фотографија и доступног материјала са Интернета) у трајању од 10 до 15 минута. Модератор и водитељ едукативног програма *Мала школа финансија* 2017-2020, као и многобројних програма различите тематике за одрасле посетиоце и децу.

Ивана Хренко, рођена у Краљеву, где завршава Гимназију, друштвено-језички смер, а потом Филолошки факултет Универзитета у Београду, група 06 – Српска књижевност и језик са општом књижевношћу. Након кратког рада у просвети од 2011. године ради у НБ „Стефан Првовенчани“ Краљево на месту дипломирани библиотекар. Од 2021. године стиче звање вишег дипломираног библиотекара. Учествовала је у

формирању корисничке базе у софтверском пакету COBISS2. По преласку на COBISS3, ради аналитичку обраду часописа у том софтверу. Коаутор је и реализатор пројекта „Библиотека као установа подршке учењу“, 2011. и меморијалне дигиталне архиве „Краљевачки октобар“, 2016. Године <https://kraljevackioktobar.wordpress.com/>. Сарадник из реда пројектног тима у реализацији пројекта „Путујуће дигитално свезнање“ подржаног и суфинансираног средствима Министарства културе и информисања Републике Србије (2019). У децембру 2020. године изабрана за председницу Подружнице Рашког округа БДС. Од марта 2020. године у библиотеци води Књижевну радионицу за децу са колегиницом Маријом Симовић.

Иван Спасојевић, рођен у Вранешима (Подунавци), завршио је Машинско-техничку школу „14. октобар“ Краљево, затим Технички факултет у Чачку, Универзитет у Крагујевцу, дипломирани инжењер електротехнике, смер рачунарска техника (2009) на коме је стекао звање мастер инжењер мехатронике (2011). Волонтирао је на Техничком факултету у Чачку 2008-2009. године. Од 2010. године запослен у Народној библиотеци „Стефан Првовенчани“ Краљево на радном месту информатичар. Од 2012. године сарадник на више пројеката Библиотеке које је суфинансирало Министарство културе и информисања РС. Руководилац пројекта *Дигитализација часописа Повеља 1971-2019* (2019), и *Дигитализована стања за сва Повељина издања* (2022), које је суфинансирало Министарство културе РС. Поред тога снима материјале који се емитује у онлајн формату на званичном јутјуб каналу библиотеке, фотографисање програма, акција и већину дешавања које организује Библиотека и формирање фототеке Завичајног одељења. Присуствовао је бројним стручним семинарима и конференцијама.

Радомир С. Станковић, Математички институт САНУ, Београд,
Србија

Душан Татић, Математички институт САНУ, Београд, Србија

Марко Јовановић, АРхиМедиа група, Ниш, Србија

Јован Стојановић, АРхиМедиа група, Ниш, Србија

МОГУЋНОСТИ ПРИМЕНЕ ЕЛЕКТРОНСКИХ ВОДИЧА КАО ПОМОЋНИХ УЏБЕНИКА

Сажетак: Развој информационих технологија доводи до значајних промена у начину представљања података и њиховој интерпретацији. Навођење података на дигиталним уређајима често је праћено сликом, графичким елементима, покретом и звучним ефектима. Напредак у доступности и свеприсутност дигиталних уређаја чини да се ови начини представљања података и преношења информација лако прихватају и свестрано примењују. Све то неминовно доводи до промена у начину опажања и прихватања података и чињеница повезаних или произашлих из њихове интерпретације, што у крајњој линији доводи до промена у начину схватања и разумевања, односно учења уопште. Одатле произилази неопходност промена начина припремања уџбеника и излагања наставног градива. Свођење дигиталних уџбеника на представљање текста и слика на електронским уређајима не доводи до испуњавања њихве сврхе посебно у смислу мотивисања ученика за учењем.

Електронски водичи (е-Водичи) су наменски урађене апликације за мобилне уређаје какви су паметни телефони и таблет рачунари, у циљу потпунијег, визуелно упечатљивијег и прегледнијег представљања објеката националне природне, историјске, културне, научне и техничке баштине. Припремају

се у оквиру ширег пројекта дигитализације у култури којима руководи Математички институт САНУ у директној сарадњи и под руководством експерата из одговарајућих културних институција што гарантује релевантност и тачност података и чињеница као и правилност њихове презентације. Како су ове апликације наменски прављене да подстакну интересовање и повећају упечатљивост и остваре имерсивност презентације, могле би да буду успешно коришћене као додатни наставни материјал у савладавању појединих погодних изабраних тема наставног градива из предмета као што су историја, географија, биологија, друштвено уређење.

Кључне речи: информационе технологије, дигитални уџбеници, електронски водичи

Radomir S. Stanković, The Mathematics Institute of SANU,
Belgrade, Serbia

Dušan Tatić, The Mathematics Institute of SANU, Belgrade, Serbia

Marko Jovanović, ArhiMedia Group, Niš, Serbia

Jovan Stojanović, ArhiMedia Group, Niš, Serbia

POSSIBILITIES OF USING ELECTRONIC GUIDES AS AUXILIARY TEXTBOOKS

Abstract: The development of information technologies leads to significant changes in the way data is presented and interpreted. Citing data on digital devices is often accompanied by a picture, graphic elements, movement and sound effects. Progress in accessibility and omnipresence of digital devices makes these ways of presenting data and transmitting information easily acceptable and universally applicable. This all inevitably leads to changes in the way of perception and acceptance of data and facts related to or derived from their interpretation, that is, from learning in general. Hence, there is the necessity of changes in the way textbooks are prepared and teaching materials are presented. Reducing digital textbooks to the presentation of text and images on electronic devices does not fulfill their purpose, especially in terms of motivating students to study.

Electronic guides (e-Guides) are purpose-built applications for mobile devices such as smart phones and tablets for the purpose of a more complete, visually striking and transparent presentation of objects of one's national natural, historical, cultural, scientific and technical heritage. They are being prepared as a part of the broader project of digitization in the culture, which is managed by the Mathematics Institute of SANU in direct cooperation with and under the guidance from experts in relevant cultural institutions,

which guarantees the reliability and accuracy of data and facts as well as the correctness of their presentation. As these applications are purpose-built to stimulate interest and increase visibility and make the presentation impressive, they could be successfully used as an additional teaching material, in mastering certain suitably chosen topics of teaching materials from subjects such as history, geography, biology, science and social studies.

Key words: information technologies, digital textbooks, electronic guides.

Радомир С. Станковић је дипломирао на Електронском факултету у Нишу на смеру Аутоматика и информатика 1976., а магистрирао у области Примењена математика на Електротехничком факултету у Београду 1984. и 1986. године, редом. Био је професор у Електротехничкој школи „Мија Станимировић“ у Нишу од новембра 1976. до априла 1987., а од тада до јула 2017. радио је на Смеру за рачунарство Електронског факултета у Нишу пролазећи кроз изборна звања, доцент до 1992, ванредни професор до 1997, и редовни професор од 1997. у ком звању је и пензионисан 2017. Од 1. јула 2017. до пензионисања 1 јула 2019., радио је као научни саветник у Математичком институту САНУ у Београду.

Награђен је 1997. наградом Kyushu Institute of Technology Fellowship и радио је на Одсеку за рачунарске науке и електронику Кјушју института за технологију, Иизука, Фукуока, Јапан. Године 2000. награђен је наградом Nokia Professorship, од стране компаније Nokia у Финској. Од августа 1999. до априла 2017., радио је са половином радног времена у Међународном центру за обраду сигнала на Одсеку за обраду сигнала, Тампере Универзитета у Тампереу, Финска, најпре као гостујући истраживач, а од априла 2009. до априла 2017. као гостујући професор.

Област интересовања Радомира Станковића укључује прекидачку теорију, вишезначну логику, спектрлане технике и обраду сигнала. Посебно подручје његовог интересовања је историја рачунарства. Од 2012. до сада ради такође и у области примене информационах технологија у дигитализацији националне баштине као оснивач и руководилац АРхиМедиа групе Електронског факултета у Нишу и Математичког института САНУ у Београду.

Ивана Пешић

pesic.jagodina@gmail.com

Марија Црнковић

marijacrnkova@gmail.com

Народна библиотека „Радислав Никчевић“ Јагодина

УПОТРЕБА КОЛАБОРАТИВНИХ МУДЛ АЛАТА ЗА ПОДРШКУ ЗАЈЕДНИЧКОГ УЧЕЊА - РЕГИОНАЛНИ ПРОЈЕКАТ ДИГИТАЛНИ ГРАЂАНИН

Сажетак: Реализацијом дигитално - инклузивног пројекта *Дигитални грађанин* Народна библиотека у Јагодини је креирала дигиталну платформу која трансформише културу у нови квалитет, тако да можемо говорити о дигиталној или сајбер култури, култури новог доба за нове генерације. Управо та брзо растућа субкултура дигиталних младих корисника који се окупљају у Библиотеци у оквиру пројекта *Дигитални грађанин*, доказ су да јагодинска библиотека активно учествује у процесу креирања Digital Citizenship Education (DCE) програма који пропагира Савет Европе. Дигитално грађанство представља нову димензију грађанског образовања које се фокусира на учење ученика да раде, живе и деле у дигиталном окружењу на позитиван начини у потпуности се поклапа са циљевима поменутог пројекта. Компетенције се односе на знања, вредности, ставове и вештине које су свим грађанима потребне за остваривање демократских права и одговорности, као и за промовисање и заштиту људских права у сајбер простору.

Циљ пројекта *Дигитални грађанин* је да се кроз његову имплементацију јавне библиотеке трансформишу у дигиталне, иновативне и образовне центре за развој дигиталних

компетенција, знања и вештина деце и одраслих. Имплементирајући пројекат, Библиотека је учинила доступном модерну едукативну технологију деци и одраслима, чиме је омогућила увођење дигиталних вештина у локалне заједнице. Тако је Библиотека спојила наизглед неспојиво: традиционално библиотекарство и нове услуге усмерене ка дигиталном друштву и повезала друштвено хуманистичке науке са дигиталним окружењем.

Пандемија корона вируса 2020. године, библиотекаре јагодинске библиотеке је инспирисала да, уз помоћ корићења Open Source алата и софтвера отвореног кода, креирају онлајн платформу за учење на даљину. Посебан бенефит пројекта је Акредитовани семинар „Креирајте свој дигитални свет“ који су чланови пројектног тима креирали у циљу едукације едукатора – библиотекара у јавним библиотекама. Основна идеја семинара је дељење практично стеченог искуства и знања како би се библиотекари у јавним библиотекама обучили и инспирисали на креирање сличних програма које ће реализовати у својим срединама.

Кључне речи: Дигитални грађанин, софтвер отвореног кода, едукација, учење на даљину, мул платформа

Ivana Pešić

pesic.jagodina@gmail.com

Marija Crnković

marijacrnkova@gmail.com

Public Library "Radislav Nikčević" Jagodina

USE OF COLLABORATIVE MOODLE DIGITAL SUPPORT TOOLS OF JOINT LEARNING - REGIONAL PROJECT DIGITAL CITIZEN

Summary: Through the implementation of the digital - inclusive project Digital Citizen the Public Library in Jagodina has created a digital platform that transforms culture in new quality, so we can talk about digital or cyber culture, the culture of the new age for new generations. It is precisely this rapidly growing subculture of young digital users who gather in the Library as part of the Digital Citizen project, is proof that Jagodina library actively participates in the process of creating Digital Citizenship Education (DCE) program promoted by the Council of Europe. Digital citizenship represents a new the dimension of civic education that focuses on teaching students to work, live and share in a digital environment in a positive way and fully aligned with the goals of the mentioned project. Competences refer to knowledge, values, attitudes and skills that are necessary for all citizens to exercise their democratic rights and responsibilities, as well as for promoting and protecting human rights in cyberspace. The goal of the Digital Citizen project is to, through its implementation, transform public libraries into digital, innovative and educational centers for development of digital competences, knowledge and skills of children and adults. The library made modern educational technology available to children and adults, which enabled the introduction of digital skills in local communities. That's how the Library is combined the seemingly incompatible: traditional librarianship and new services

aimed at digital society and connected social humanities with digital environment. The librarians of the Jagodina library were inspired by the Corona virus pandemic in 2020 to, with the help of using Open Source tools and open source software, create an online platform for distance learning. A special benefit of the project is the accredited seminar "Create Your Digital World" which was created by members of the project team for the purpose of educating educators - librarians in public libraries. The basic idea of the seminar is to share practically acquired experience and knowledge so that librarians in public libraries can be trained and inspired to create similar programs that will be realized in their environments.

Keywords: Digital citizen, open source software, education, distance learning, Moodle platform

Ивана Пешић је дипломирала на Пољопривредном факултету у Земуну 2008. године истекла звање дипл. инжењер пољопривреде за агрономију. У Народној библиотеци „Радислав Никчевић“ у Јагодини ради од 2010. године прво у Интернет центру са фондом стране књиге до 2012. када прелази у Матично одељење. У Матичном одељењу ради до 2018. године када Уговором о раду бива премештена у Одељење за набавку и пројектно финансирање где ради и данас. Више стручно звање стекла је у априлу 2019. године. Представљала је рад Библиотеке на бројним стручним скуповима у земљи и иностранству. Коаутор је три семинара за библиотекарске информационе, медијске јписмености, трендовима у библиотекарству, програмирању као и семинара за информатичку обуку пољопривредника. Члан је Библиотекарског друштва Србије.

Марија Црнковић је дипломирала на Педагошком факултету у Јагодини и стекла звање дипломираног учитеља разредне наставе. У Народној библиотеци ради од 2002. године, прво на Одељењу за одрасле кориснике, затим у Завичајном одељењу, а од 2022. године ради у Матичном одељењу. Аутор је неколико стручних радова из области библиотекарства, две завичајне библиографије и коаутор библиографије о завичајном издаваштву. Више стручно звање стекла је 2019. године. Члан је Библиотекарског друштва Србије.

Е-РЕЧНИК КАО – ДИГИТАЛНА КОЛЕКЦИЈА НЕОЛОГИЗАМА У КОЈОЈ УЧЕСТВУЈЕ ЗАЈЕДНИЦА

Сажетак: Циљ овог рада је да покаже значај дигиталне колекције, е-речника неологизама, који је јавно доступан (www.taraba.rs), интерактиван, у његовом креирању може учествовати целокупна заједница, што доприноси ажурирању промена, будућим истраживачима омогућава детаљан увид у промене, при чему је економска, као и уштеда природних ресурса (папир) значајна, а очување језика постигнуто. Као такав, е-речник Тараба портала је дугорочно одржив, исплатив и обновљив, а његови деривати (речи, одреднице) поспешују свакодневну комуникацију (садрже сегменте: значење, правилну, неправилну употребу, као и напомене и занимљивости), а могу се користити и за истражвања различитих научних области (приликом превођења у техничким, правним, информатичким и др. областима, као и на пољу вештачке интелигенције). Стално доступан, е- речник Тараба портала постаје значајно средство за побољшање свих врста, па и електронске комуникације која је веома присутна у савременом свету.

Кључне речи: неологизам, е-речник, портал, друштвене мреже, интерактивност, општи речник, лексикон, речник страних израза, електронска комуникација, дигитална колекција

THE E-DICTIONARY OF NEOLOGISMS AS INTERACTIVE DIGITAL COLLECTION

Abstract: The aim of this work is to show the importance of the e-dictionary of neologisms, digital collection, which is publicly available (www.taraba.rs), interactive, the entire community can participate in its creation, which can help to update the changes, provides future researchers with a detailed insight into the changes, with significant economic and ecologic savings, while achieving language preservation. As such, the e-dictionary of the Taraba portal is long-term sustainable, cost-effective and renewable, and its derivatives (words, determinants) enhance everyday communication (they contain segments: meaning, correct, incorrect use, as well as notes and interesting facts), and can also be used for research in various scientific fields (when translating in technical, legal, IT, as well as in the field of artificial intelligence). Constantly available, the e-dictionary of the Taraba portal becomes an important tool for improving all types of communication, including, in modern world, highly relevant electronic communication.

Keywords: neologism, e-dictionary, portal, social networks, interactivity, general dictionary, lexicon, dictionary of foreign expressions, electronic communication, saving, digital collection

Марина Ђенадић (1983), библиотекар за рад са корисницима у Библиотеци града Београда. Мастер студије је завршила на Филолошком факултету Универзитета у Београду, на тему: *Типолошке сличности ренесансног песништва старог Дубровника и усменог стваралаштва краћег стиха*, а дипломирала као професор српског језика и књижевности, на катедри: Српска књижевност са јужнословенским књижевностима, 2008. године. Након дипломирања ради као уредник уџбеника и белетристике у различитим издавачким кућама. Од 2015. је запослена у Библиотеци града Београда. Као стручан сарадник, лематизатор, ради на дигитализацији *Новина српских* (од 2011. до 2013.), *ЈП Службени гласник*; потом на дигитализацији *Вуковог Рјечника* и *Елезовићевог дијалекатског речника*, пројекат *Расковник* (2015/2016). Због појачане електронске комуникације и све јачег уплива неологизама у наш језик, 2020. године, са групом сарадника почиње да уређује дигиталну колекцију, е-речник неологизама (www.taraba.rs) који је интерактиван, јер у његовом креирању предлозима учествује цела заједница, у циљу очувања српског језика као носиоца нематеријалног културног добра. Ову дигиталну колекцију ће представити на овогодишњој Конференцији.

=====

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

025.85:004.056.5(048)

930.253:004.056.5(048)

КОНФЕРЕНЦИЈА Дигитална хуманистика (2023 ; Крушевац)

[Књига резимеа за Конференцију] Дигитална хуманистика, Крушевац, 25. и 26. септембра 2023. / организатор Народна библиотека Крушевац ; [уредници издања Снежана Б. Ненезић и Саша Пауновић] ; [превод текстова Горана Рајовић]. - Крушевац : Народна библиотека "Крушевац", 2023

(Крушевац : Сору House). - 110 стр. ; 21 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 120. - Стр. 6-8: О

Конференцији / Снежана Б. Ненезић. - Белешке о ауторима уз сваки апстракт.

ISBN 978-86-82803-71-3

а) Библиотечка грађа -- Дигитализација -- Апстракти б)
Архивска грађа --

Дигитализација -- Апстракти

COBISS.SR-ID 125419273
